

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
Кафедра української літератури

СИЛАБУС
навчальної дисципліни
“Історія української культури”

Освітньо-професійна програма – робоча

Спеціальність – Журналістика та кросмедійність

Галузь знань – 03 Гуманітарні науки

Рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)

Мова навчання – українська

Розробники: Чолкан Валентина Андріївна – доцентка, кандидатка філологічних наук

Профайл викладача – v.cholkan@chnu.edu.ua

Контактний тел. 0509839174

E-mail: vgembus@gmail.com

Сторінка курсу в Moodle

Консультації Онлайн-консультації: понеділок та четвер з 14.00 до 15.00.

Очні консультації: за попередньою домовленістю.

1. Анотація дисципліни (призначення навчальної дисципліни).

Програма з вивчення курсу “Історія української культури” складена на кафедрі української літератури Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича для студентів стаціонарної та заочної форми навчання. У ній насамперед враховано:

Традиції читання курсу “Історія української і зарубіжної культури” на філологічному та інших факультетах університету, закладені вже нині покійним доцентом кафедри української літератури А.М. Добрянським, зокрема, його розробка тематики лекцій за культурно-історичними епохами, тематики практичних занять з урахуванням найважливіших досягнень української і зарубіжної культури, а також тематики рефератів, що спрямована на повне охоплення явищ культури та її досягнення в персоналіях;

Відмінності між курсами “Історії української та зарубіжної культури” і “Історії української культури”: перший курс побудований на історичних підходах до розуміння культурних досягнень українців і світу, а другий – це вузька дисципліна, яка охоплює теорію та історію розвитку вітчизняної культури, тому в програмі довелося зробити основний акцент на вивченні найважливіших пам’яток української культури, їх неповторності й оригінальності, але водночас констатувати, що українська культура не розвивалася відірвано від європейської і світової, а йшла з ними в одному руслі.

У зв’язку з тим, що на дуже об’ємний за обсягом курс “Історії української культури” відводиться 90 годин (8 лекційних і 7 семінарських занять, а решта відводиться на самостійне вивчення), виникає проблема повного охоплення матеріалу.

2. Мета навчальної дисципліни. Курс “Історія української культури” має на меті дати студентам розуміння загальних закономірностей функціонування культури, її значення в суспільному розвитку індивіда, а також засвоєння ним найвидатніших досягнень українського мистецтва, розуміння специфіки та неповторності української культури, її значення і місця у світовій спадщині.

Опираючись на власний досвід, студенти повинні навчитися давати оцінку явищам культури минулого й сучасного, розрізняючи справжні досягнення від сурогату, бездарності, політичної і комерційної кон’юнктури.

У зв’язку з цим курс покликаний розширювати світогляд студентів, прищеплювати їм український патріотизм, художній смак, моральність, гуманізм, толерантність, інтелігентність.

3. Пререквізити. З дисципліною “Історія української культури” здобувачі вищої освіти мають можливість ознайомитися на першому курсі (другий навчальний семестр).

Завдання курсу – дати студентам методологічні засади розуміння культури, розкрити сутність культурної еволюції, закономірностей розвитку української національної культури у зв’язках зі світовою культурою, а також формувати у них глибокі громадянські переконання.

4. Результати навчання. Відповідно до вимог результативності навчання студент повинен

знати:

- основні культурологічні терміни;
- етапи розвитку національної культури;
- основні стилі і напрямки мистецтва;
- найвидатніші шедеври світового та вітчизняного мистецтва;
- архітектурні пам’ятки Чернівців, стилі у яких вони споруджені;
- видатних митців, їх життя і творчість.

уміти:

- аналізувати твори мистецтва;
- проводити паралель між європейським та українським мистецтвом;
- визначати основні стилі мистецтва;
- писати рецензії на мистецькі твори;
- проводити паралелі між різними творами, визначати їх приналежність до певного напрямку, стилю.

розуміти:

- особливості мистецтва;
- цінність пам'яток культури;
- причини виникнення стародавніх цивілізацій, їх значення;
- характерні риси культури різних історичних епох;
- специфіку українського народного образотворчого мистецтва;
- специфіку становлення української класичної музики, театрального та кіномистецтва.

ЗК1 Здатність зберігати та примножувати моральні, культурні, наукові цінності й досягнення суспільства на основі розуміння історії та закономірностей розвитку предметної області, її місця у загальній системі знань про природу і суспільство та у розвитку суспільства, техніки і технологій.

ЗК8 ЗК8. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

ФК4 Здатність використовувати вітчизняний і світовий досвід у галузі соціальних комунікацій.

ФК8 Здатність орієнтуватися у передовому вітчизняному та світовому досвіді щодо створення інформаційної продукції

РН1 Застосовувати знання з суспільних наук у визначенні своєї громадянської позиції, моделей поведінки, у міжкультурній комунікації, у професійній діяльності.

РН3 Використовувати державну мову в професійній діяльності.

5. Опис навчальної дисципліни**5.1. Загальна інформація**

Історія української культури													
Форма навчання	Рік підготовки	Семестр	Кількість			Кількість годин						Вид підсумкового контролю	
			кредитів	годин	змістових модулів	лекції	практичні	семінарські	лабораторні	самостійна робота	індивідуальні завдання		
Заочна	1-ший	2-гий	3	90	2	4	4				80	2	Іспит
Стаціонарна	1-ший	2-гий	3	90	2	16	14					2	Іспит

5.2. Дидактична карта навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин													
	денна форма							заочна форма						
	усього	у тому числі					усього	у тому числі						
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.		
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13		
Теми лекційних	Змістовий модуль 1.													

заняць												
<p>Тема 1. Історія української культури як навчальний предмет. - Історія української культури як навчальний предмет. Функції культури. - Культура духовна і матеріальна. - Світова і національна культури. - Історія української культури в наукових дослідженнях. - Періодизація української культури.</p>								2				1
<p>Тема 2. Первісна культура та пам'ятки найдавніших цивілізацій на території України. - Формування та основні риси кам'яної доби. - Первісні форми релігії. - Палеолітичні стоянки на території України. - Мистецтво кам'яної доби. Кам'яна Могила. - Трипільська цивілізація. - Культура скіфів, сарматів. - Античні міста-поліси Північного Причорномор'я.</p>								2				
<p>Тема 3. Українська середньовічна культура. - Середньовіччя як епоха в історії світової культури. - Основні стилі</p>								2				

<p>Середньовіччя: візантійський, романський і готичний.</p> <p>- Українська культура в епоху середньовіччя: дохристиянська і християнська.</p> <p>1) Ідоли кочівників і давніх слов'ян: збруцький та керносівський ідоли, рельєфи.</p> <p>2) Мартинівський скарб.</p> <p>3) Готична скульптура.</p> <p>4) Християнське мистецтво: книжкова мініатюра, іконопис, найвідоміші пам'ятки Русі, їх оздоблення.</p> <p>5) Замки і фортеці України.</p> <p>Тема 4. Європейське Відродження та українська культура. - Гуманізм як ціннісна основа культури Відродження.</p> <p>- Титани європейського Відродження.</p> <p>- Українське культурне піднесення кінця XV – початку XVII ст.</p> <p>1) Освіта і культура України за часів Литовського князівства і Речі Посполитої.</p> <p>2) Братства і їх роль у розвитку української культури.</p> <p>3) Книгодрукування. Пересопницьке Євангеліє. Острозька</p>								2				
--	--	--	--	--	--	--	--	---	--	--	--	--

Біблія. 4) Література і фольклор. Латиномовна поезія українців. Творчість І.Вишенського. 5) Архітектура й образотворче мистецтво.													
Разом за ЗМ 1	9	8						1					
Теми лекційних занять	Змістовий модуль 2.												
Тема 5. Доба Бароко та її особливості в Україні. - Стиль Бароко у світовому мистецтві. - Визначальні риси українського Бароко, козацьке бароко. - Братські школи. - Острозька та Києво-Могилянська академії. - Іван Мазепа – гетьман-будівничий, поет. Образ І. Мазепи у світовій та українській літературі й образотворчому мистецтві. - Український портретний живопис. Образ козака Мамає у живописі, фольклорі та літературі. - Друкарство і книжкова графіка. - Шкільна драматургія. Вертеп.								2					1

<ul style="list-style-type: none"> - Козацькі літописи. - Г. Сковорода – поет, філософ, байкар. - «Курйозні вірші». - Українська музика. Глухівська співоча школа. - Дендропарк Софіївка. 											
<p>Тема 6. Епоха Просвітництва й українська культура.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Епоха Просвітництва в Європі і в Україні. - Дослідження української історії і фольклору. - Нова українська література. Творчість І.Котляревського. Поява театрів. - Стилi в європейському та українському мистецтві: 1) Рококо. 2) Класицизм. - Сильові течії в європейському та українському мистецтві кінця XVIII – першої половини XIX ст.: 1) романтизм; 2) сентименталізм. 								2			
<p>Тема 7 Українська культура в контексті ідейно-естетичних шукань II половини XIX ст.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Сильові течії в європейському та українському мистецтві другої половини XIX ст.: 								2			

<p>1) реалізм (О. де Бальзак, В.Гюго, Я.Матейко, Т.Шевченко, П.Мирний, І.Нечуй-Левицький);</p> <p>2) імпресіонізм;</p> <p>3) символізм (Картина «Катерина» Т. Шевченка, твори Ф. Штука, М. Врубеля).</p> <p>Тема 8</p> <p>Доба модерну та українська культура кінця ХІХ – початку ХХ ст. Світове та українське мистецтво ХІХ - початку ХХ ст.: стилі модерн, еkleктика:</p> <p>1) архітектура (шедеври А. Гауді та В.Городецького; модернізм у забудові Києва, Львова, Чернівців);</p> <p>2) образотворче мистецтво (творчість Г.Клімта, А. Мухи, В. Максимовича, О. Кульчицької, В. Кричевського, К. Сіхульського, О. Новаківського та ін.);</p> <p>3) музика;</p> <p>4) література (неоромантизм у творчості І. Франка, Лесі Українки, О. Кобилянської, неореалізм В. Винниченка).</p>								2				

Разом за ЗМ 2	9							8				1
Усього годин	18							16				2

5.3. Зміст завдань для практичних занять

№	Назва теми
1	<p align="center">Українська народнопісенна культура.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Жанровий склад пісенного мистецтва. - Українські народні пісні літературного походження. - Народні пісні в аматорському та професійному виконанні. - Кобзарське мистецтво і його найвидатніші представники.
2	<p align="center">Українське народне образотворче мистецтво.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Українські промисли та ремесла (вишивка, писанкарство, різьба по дереву, кераміка, вироби зі скла, килимарство). - Український національний одяг. - Народна архітектура.
3	<p align="center">Український іконопис.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Джерела українського іконопису. - Українська ікона візантійського стилю. - Українська барокова ікона. - Українська ікона XIX ст. - Українська ікона XX – XXI ст.
4	<p align="center">Українська архітектура.</p> <ul style="list-style-type: none"> - Архітектура Київської Русі. <ul style="list-style-type: none"> 1) Софія Київська; 2) Кирилівська церква; 3) Будівлі Києво-Печерської Лаври. - Архітектура козацького бароко. - Шедеври В.В. Растреллі в Україні. - Будинок з химерами В. Городецького.

5	Українська музична культура.
	<ul style="list-style-type: none"> - Визначні діячі української музики XVII – XVIII ст. (М.Дилецький, М.Березовський, А.Ведель, Д.Бортнянський). - М.Лисенко та розвиток української музичної культури XIX – початку XX ст. - Вклад українців у світове оперне мистецтво. - Зірки української естради. - Творчість В.Івасюка.
6	Український театр.
	<ul style="list-style-type: none"> - Театр корифеїв і його традиції. - Реформатор українського театру Лесь Курбас. - Театральна родина Стадників. - Життєвий і творчий шлях Амвросія Бучми. - Гнат Юра і Київський драматичний театр імені Івана Франка.
7	Українське малярство.
	<ul style="list-style-type: none"> - Т.Шевченко-художник. - Катерина Білокур і її доля. - Примітивізм у творчості Марії Приймаченко. - Скульптор і художник Олександр Архипенко. - Г. Нарбут і В. Касіян – відомі українські графіки. - Школа М.Бойчука і її стиль (неовізантійзм). - Мистецтво Тетяни Яблонської. - Мініатюри М. Сядристого.

5.4. Зміст завдань для самостійної роботи

№	Назва теми
1	Українська культура в загальноєвропейському контексті XX - початку XXI ст.
	Стильові течії в українському мистецтві поч. XX ст.:

	<p>1) Історичний авангардизм.</p> <p>2) Неоавангардизм.</p> <p>3) Конструктивізм.</p> <p>4) Сюрреалізм.</p> <p>- Злети і втрати української культури ХХ ст.</p> <p>1) «Розстріляне Відродження».</p> <p>2) Соцреалізм в українській культурі.</p> <p>3) «Відлига» і поява «шістдесятників».</p> <p>4) Постмодернізм в українському мистецтві кінця ХХ – поч. ХХІ ст.</p> <p style="text-align: center;">Українська скульптура.</p> <p>- Саркофаг Ярослава Мудрого.</p> <p>- Скульптурне різьблення каплиці Боїмів та скульптурний портрет XVI ст.</p> <p>- Творчість Й.Г. Пінзеля.</p> <p>- Сорочинський іконостас.</p> <p>- Реалістична скульптура Л.Позена, М.Микешина.</p> <p>- Творчість І.Кавалерідзе.</p> <p>- Кубізм у скульптурі О.Архипенка.</p> <p style="text-align: center;">3 Українське кіномистецтво.</p> <p>- Вклад Олександра Довженка у світове кіно.</p> <p>- Видатний кінорежисер Юрій Іллєнко.</p> <p>- Актор, режисер, сценарист Іван Миколайчук.</p> <p>- Артист театру і кіно Богдан Ступка.</p>

5.5. ТЕМАТИКА ІНДЗ

№ ЗМ НЕ, в яких передбачено ІНДЗ	Тема, завдання ІНДЗ	Види діяльності та форми перевірки
НЕ 1.	Описати звичай чи обряд, записати 2-3 народні пісні свого регіону.	<i>Оцінювання письмової роботи – 5 балів.</i>
НЕ 2.	Відвідати краєзнавчий музей, описати найдавніші пам'ятки культури, знайдені на Буковині.	<i>Оцінювання роботи – 5 балів.</i>
НЕ 3.	Відвідати театр і написати рецензію на сучасну українську драму.	<i>Оцінювання роботи – 5 балів.</i>
НЕ 4.	Описати одну із архітектурних пам'яток Чернівців чи свого населеного пункту.	<i>Оцінювання роботи – 5 балів.</i>
НЕ 5.	Написати рецензію на фільм.	<i>Оцінювання роботи – 5 балів.</i>

Методи навчання

Обговорення проблеми, дискусія, участь у інтерактивних вправах; тестування, есе, творча робота, презентація результатів виконаних завдань та досліджень, презентація та виступ на науковому заході.

Методи оцінювання

Стандартизовані тести; есе; презентації результатів виконаних завдань та досліджень; презентації та виступи на наукових заходах; інші види індивідуальних та групових завдань. Залік

5.6. МОДУЛЬ КОНТРОЛЬ

Контрольні питання до дисципліни

1. Періодизація української культури.
2. Культура духовна і матеріальна.
3. Дослідження української культури вченими.
4. Функції культури.
5. Стоянки первісних людей на території України.
6. Трипільська культура.
7. Культура скіфів (образотворче мистецтво, міфологія).
8. Культура стародавніх слов'ян.
9. Формування та основні риси кам'яної доби.
10. Мистецтво кам'яної доби на території України.
11. Біблія в культурі українського народу.
12. Українські переклади Біблії.
13. Античний світ та характерні риси його культури.
14. Монументальний живопис, вазопис, скульптура в античних містах-полісах.
15. Українські скульптори (Й.Г.Пінзель, І.Кавалерідзе, Л. Позен, М. Микешин, О.Архипенко).
16. Особливості античної міфології.
17. Слов'янська міфологія.
18. Архітектура Київської Русі.
19. Середньовіччя як епоха в історії світової та української культури.
20. Основні стилі Середньовіччя: візантійський, романський і готичний.
21. Українська культура в епоху середньовіччя: дохристиянська і християнська.
22. Творчість Й.Г. Пінзеля.
23. Християнське мистецтво: книжкова мініатюра, іконопис, найвідоміші пам'ятки Русі, їх оздоблення.
24. Фольклор і народна культура.

25. Українська народна пісня, її виконавці і популяризатори. Літературні пісні, що стали народними.
26. Кобзарське мистецтво і його найвидатніші представники.
27. Звичаї та обряди українців.
28. Гуманізм як ціннісна основа культури Відродження.
29. Титани європейського Відродження.
30. Українське культурне піднесення кінця XV – початку XVII ст.
31. Вишивка. Килимарство
32. Писанкарство. Різьба по дереву.
33. Кераміка. Вироби зі скла.
34. Народна архітектура.
35. Українське національне вбрання.
36. Стиль бароко у світовому мистецтві.
37. Визначальні риси українського бароко, козацьке бароко.
38. Братські школи. Острозька та Києво-Могилянська академії.
39. Іван Мазепа – гетьман-будівничий, поет.
40. Г.Сковорода – філософ, письменник, музикант.
41. Режисер та скульптор І.Кавалерідзе.
42. Визначні діячі української музики XVII – XVIII ст. (М. Дилецький, М. Березовський, А. Ведель, Д. Бортнянський).
43. М.Лисенко та розвиток української музичної культури XIX – початку XX ст.
44. Вклад українців у світове оперне мистецтво.
45. Зірки української естради.
46. Епоха Просвітництва в Європі і в Україні.
47. Стиль рококо і класицизм в європейському та українському мистецтві.
48. Стильові течії в європейському та українському мистецтві кінця XVIII – першої половини XIX ст.: романтизм; сентименталізм, реалізм.

49. Сильові течії в європейському та українському мистецтві другої половини XIX ст.: 1) натуралізм; 2) імпресіонізм, 3) символізм, 4) неореалізм.
50. Українське мистецтво XIX ст.: архітектура, образотворче мистецтво, музика, театр корифеїв.
51. Т. Шевченко-художник.
52. Катерина Білокур і її доля.
53. Творчість Марії Приймаченко.
54. Скульптор і художник Олександр Архипенко.
55. Мистецтво Тетяни Яблонської.
56. Театр корифеїв.
57. Реформатор українського театру Лесь Курбас.
58. Театральна родина Стадників.
59. Модернізм як стильова течія у світовому та українському мистецтві.
60. Історичний авангардизм. Неоавангардизм.
61. Злети і втрати української культури XX ст.
62. «Розстріляне Відродження».
63. «Відлига» і поява «шістдесятників».
64. Постмодернізм в українському мистецтві к. XX – поч. XXI ст.
65. Вклад Олександра Довженка у світове кіно.
66. Актор, режисер, сценарист Іван Миколайчук.
67. Артист театру і кіно Богдан Ступка.
68. Велико-Сорочинський іконостас.
69. Картина «Катерина» Т. Шевченка.
70. Скит Манявський як духовна пам'ятка.
71. Софія Київська. Мозаїки і фрески Софії Київської.
72. Кирилівська церква: її побудова та реставрація.
73. Почаївська лавра: історія створення, святині, стилі побудови основних церков.
74. Києво-Печерська лавра.

- 75.Зарваниця.
- 76.Замки України.
- 77.Фортеці України.
- 78.«Цар-колос» К.Білокур.
- 79.«Українська ніч» А.Куїнджі.
- 80.Андріївська церква.
- 81.Палаці у Качанівці, Сокиринцях.
- 82.Шевченківські місця на Україні.
- 83.Гетьманські столиці.
- 84.Саркофаг Ярослава Мудрого.
- 85.Скіфська золота пектораль.
- 86.Мініатюри М.Сядристого.
- 87.Будинок з химерами В. Городецького.
- 88.Українські дендропарки.
- 89.Знаменитий фільм «Тіні забутих предків» С. Параджанова.
- 90.Фільм «Земля» О. Довженка.
- 91.Вірш В. Сосюри «Любіть Україну» і його доля.
- 92.Кіноповість «Україна в огні» О. Довженка, її історія.
- 93.Печера Вертеба (Тернопільська обл., Борщівський р-н, с. Більче-Золоте).
- 94.Картина «Запорожці пишуть листа турецькому султану».
- 95.Ікона Волинської Богоматері. Ікона Холмської Богоматері.
- 96.Цикл анімаційних фільмів В.Дахна про козаків.

Питання для самоконтролю, самоперевірки

1. Що таке культура?
2. У чому полягають особливості української культури?
3. Назвіть функції культури.
4. Що таке матеріальна культура?
5. Яку культуру називаємо духовною?
6. Назвіть структурні елементи духовної культури.
7. Назвіть особливості культури.
8. Які різновиди духовної культури?
9. Назвіть основні структурні елементи культури.
10. Що таке «національна культура»?
11. Розкрийте сутність функцій культури.
12. Що таке мистецтво?
13. Назвіть компоненти матеріальної культури.
14. Які культурні епохи ви знаєте?
15. Яка особливість уявлень первісних людей свідчить про натурфілософське світорозуміння?
16. Що означають поняття «тотемізм», «табу», «магія»?
17. Що зумовило формування зачатків мистецтва?
18. Яка найвідоміша пам'ятка печерного мистецтва в Україні?
19. Як називають стиль скіфського мистецтва?
20. Трипільська культура та її особливості.
21. Що вам відомо про скіфських богів?
22. Які найвідоміші античні міста-поліси?
23. У чому полягає культурно-історичне значення давньосхідних цивілізацій?
24. Які першовитоки має культура Київської Русі?
25. У що вірили наші далекі предки?
26. Що таке язичництво?
27. Чим уславився Ярослав Мудрий?
28. Яка особливість Софії Київської?
29. Як вплинуло християнське світорозуміння на цінності та ідеали середньовіччя?
30. Що прагнуло відобразити релігійне мистецтво середніх віків?
31. Які досягнення мала візантійська культура?
32. Назвіть стильові особливості романського та готичного храмів?
33. У чому відмінність середньовічного і ренесансного світосприйняття?
34. Який новий ідеал людини виробило Відродження?
35. Які духовні і соціальні процеси визначили особливості барокової доби у культурі?
36. Якими є світ і людина у бароковій свідомості?
37. Що характерно для архітектури бароко?

38. Які особливості козацького бароко?
39. Що вам відомо про братські школи в Україні?
40. У чому виявилася національна специфіка іконопису XVII-XVIII ст.?
41. Якою була роль Петра Могили у відновленні культурних пам'яток у Києві?
42. Що вам відомо про літературну творчість І. Мазепи?
43. Які були високі жанри літератури в епоху класицизму?
44. Що характеризує романтичне світовідчуття?
45. Яка країна є батьківщиною романтизму?
46. Яким чином виявив себе поглиблений інтерес до національного минулого у творчості романтиків?
47. Наведіть приклади символізму у літературі та образотворчому мистецтві.
48. Від чого походить назва «імпресіонізм»?
49. Кого називають імпресіоністами?
50. Що лежить в основі реалізму як методу пізнання і відображення світу?
51. Чому ми вважаємо Т. Шеченка засновником сучасної культури українського народу?
52. Які картини намалювала К. Білокур.
53. Назвіть представників реалізму в українському живописі.
54. Що характерне для школи «бойчуків»?
55. Який напрямок запровадив К. Малевич?
56. Кого називають корифеями українського театру?
57. Які новаторські риси характерні для театру «Березіль»?
58. Що вам відомо про Б. Ступку?
59. Які фільми зняв О. Довженко?
60. Назвіть фільми, у яких знімався І. Миколайчук.
61. Що ви знаєте про творчість С. Параджанова?
62. Назвіть основні риси стилю модерн.
63. Назвіть найвідоміших митців стилю модерн.
64. Які різновиди стилю модерн?
65. Які пам'ятки у Чернівцях побудовані в стилі модерн?
66. Якими є основні стилі забудови Чернівців?
67. Як змінилося світорозуміння і світовідчуття людини у XX ст.?
68. Які особливості культури XX ст. ви можете виділити?
69. Що характерне для мистецтва авангарду в цілому і для окремих його течій зокрема?
70. Який художній прийом є специфічним для мистецтва кіно?
71. Що таке конструктивізм?
72. Які особливості постмодернізму? Назвати представників.

5.7. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

за шкалою ECTS та національною шкалою

Оцінка **A** (90 – 100 балів) або „**відмінно**” виставляється за відповідь, яка містить вичерпне за сумою поданих знань розкриття усіх запитань, розгорнуту аргументацію кожного з положень, побудована логічно й послідовно, розкриває питання від його нижчих до вищих рівнів, а також містить приклади шедеврів світової та української культури. Відповідь повинна бути викладена гарною, багатомовною, відзначитися точним вживанням термінів, містити посилання на засвоєну навчальну літературу.

Оцінка **B** (82 – 89 балів) або „**добре**” виставляється за відповідь, яка містить повне, але не вичерпне за сумою виявлених знань висвітлення усіх запитань, що містяться в білеті, скорочену аргументацію головних положень, допущено порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, а розуміння теоретичних питань не підкріплює ілюстраціями творів світової та української культури. У відповіді допускаються помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів.

Оцінка **C** (75 – 81 бал) або „**добре**” виставляється за відповідь, яка містить недостатньо вичерпне за сумою виявлених знань висвітлення запитань, що містяться в білеті, відсутня аргументація головних положень, допущено порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, а наведені приклади з практики не відповідають теоретичним моментам цього курсу. У відповіді допускаються помилки, неточне вживання термінів, довільне витлумачення фактів. Крім того, таким балом може бути оцінений студент, який протягом семестру не виявляв відповідних знань з цього курсу, але на іспиті успішно відповів на поставлені теоретичні та практичні завдання.

Оцінка **D** (69 – 74 бали) або „**задовільно**” виставляється за відповідь, яка містить неповне за сумою виявлених знань висвітлення усіх запитань, поверхово аргументує положення відповіді, у викладі допускає композиційні диспропорції, порушення логіки й послідовності викладу матеріалу, не ілюструє теоретичні положення прикладами творів світової та української культури. Мова відповіді рясніє помилками, наявне неправильне слово- й терміновживання.

Оцінка **E** (60 – 68 балів) або „**задовільно**” виставляється за відповідь, яка містить неповне за сумою виявлених знань висвітлення усіх запитань або за незнання окремого питання із загальної кількості поставлених. У викладі студента допущені композиційні диспропорції, порушення логіки й послідовності викладу матеріалу. Студент не може відтворити основні теоретичні положення, але наводить окремі приклади творів світової та української культури. Мова відповіді рясніє помилками, наявне неправильне слово- й терміновживання, немає розуміння окремих культурологічних термінів.

Оцінка **FX (35 – 59 балів)** або „незадовільно” виставляється у разі, коли студентом на протязі навчального семестру набрано недостатню кількість балів за змістові модулі, він не може бути допущеним до складання іспиту. У випадку, якщо студент допущений, але його відповідь на заліку містить неправильне висвітлення заданих питань, помилкову аргументацію, допускаються помилкові умовиводи, неправильне посилення на факти та їхнє витлумачення, він також може бути оцінений незадовільно.

Оцінка **F (1 – 34 балів)** або „незадовільно” виставляється у разі, коли студентом на протязі навчального семестру набрано недостатню кількість балів за змістові модулі, він не може бути допущеним до складання іспиту. У випадку, якщо студент допущений, але відповісти на поставлені запитання на заліку він не може або відповідає неправильно, а також не може дати відповідь на жодне із поставлених додаткових запитань, така відповідь оцінюється незадовільно.

5.8. Література до дисципліни

Основна література

1. Антофійчук В.І. Культурологія. Термінологічний словник: Навчальний посібник. – 3-е вид. – Чернівці: Книги-XXI, 2009. – 160 с.
2. Арнольдов А.И. Введение в культурологию: Учебник для высшей школы / А.И. Арнольдов. – М.: НАКиОЦ, 1993. – 349 с.
3. Бокань В. Культурологія: Навчальний посібник. – К.: МАУП, 2000. – 136 с.
4. Бокань В.А., Польовий Л.П. Історія культури України: Навчальний посібник. – К.: МАУП, 2001. – 256 с.
5. Власов В. Новый энциклопедический словарь изобразительного искусства: У 10 т. – СПб.: Азбука-классика, 2004-2010.
6. Вейс Г. Всеобщая история мировой культуры: Костюм. Украшения. Предметы быта. Вооружение. Храмы и жилища. Обычаи и нравы. – М.: ЭКСМО, 2006. – 959 с.
7. Гоголев К.Н. Краткий конспект: Западная Европа и Ближний Восток. – М.: Агирис-пресс, 2004. – 264 с.
8. Греченко В., Чорний І., Кушнерук В., Режко Р. Історія світової та української культури. – К.: Літера, 2000. – 464 с.
9. Гуревич П.С. Культурология: Учебник. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: Проект, 2003. – 336 с.
10. Гуржій О.І., Чухліб Т.В. Сто великих постатей і подій козацької України. – К.: Арій, 2008. – 464 с. – (100 великих).
11. Енциклопедія українознавства: У 3 т. – К.: Віпол, 1994-1995.
12. Енциклопедія українознавства: В 11 т. – Львів, 1993-2000.
13. Європейська та українська культура в картинах / За ред. І.З. Цехмістро. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – 320 с.
14. Жабинский А. Другая история искусства. От самого начала до наших дней. – М.: Вече, 2004. – 576 с.
15. Иллюстрированный энциклопедический словарь Ф.Брокгауза и И. Ефрона. – М.: Изд-во Эксмо, 2006. – 960 с.: ил.
16. История изобразительного искусства / Под ред. Клода Фронтизи, пер. с фр. – М.: БММ АО, 2005. – 516 с.: ил.
17. Історія світової культури. Культурні регіони: Навчальний посібник для вузів / Т.П. Левчук, В.С. Гриценко, В.В. Єфименко та ін. – 2-е вид., – К.: Либідь, 1997. – 446 с.
18. Історія української культури / За заг. ред. І. Крип'якевича. – К.: Либідь, 1994. – 656 с.
19. Історія української культури: У 5 т. – К.: Наук. думка. – Т. 1. – 2001. – 1135 с. – Т. 2. – 2001. – 847 с. – Т. 3. – 2003. – 1246 с. – Т.4., Кн.1. – 2008. – 1007 с. – Т.4., Кн.2. – 2005. – 1293 с.
20. Історія української та зарубіжної культури: Навч. посіб. / ред. С.М. Клапчук, В.Ф. Остафійчук. – 3-є вид., стер. – К.: Знання, 2001. – 326 с.
21. Кордон М.В. Українська та зарубіжна культура. – К.: ЦУЛ, 2003. – 508 с.
22. Корінний М.М., Потапов Т.Т., Шевченко В.Ф. Короткий термінологічний словник з української та зарубіжної культури. – К., 2000.
23. Крвавич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво. – Львів: Світ. – У 3 ч. – Ч.1. – 2003. – 256 с., Ч.ІІ. – 2004. – 268 с. – Ч.ІІІ. – 2005. – 268 с.
24. Крип'якевич І. Історія України. – Львів: Світ, 1992. – 560 с.
25. Культура українського народу: Навч. посібник / Русанівський В.М. та ін. – К., 1994.

26. Культурологія: Історія мирової культури: Учебн. посібник / Г.С. Кнабе, І.В. Кондаков, Т.Ф.Кузнецова и др.; Под ред. Т.Ф.Кузнецовой. – М.: Издательский центр «Академия», 2003. – 607 с.
27. Культурологія / За ред. Т.Б. Гриценко. – К.: ЦУЛ, 2009. – 389 с.
28. Культурологія: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів. / За заг. ред. В.М. Пічі. – Львів: Магнолія плюс, 2003. –240 с.
29. Руднев В. Словарь культуры XX века. – Москва: Аграф, 1997.
30. Культурологія: Навч. посібник для студентів вищих навчальних закладів I-IV рівнів акредитації / За заг. ред. В.М. Пічі. – Львів, 2003. – 353 с.
31. Культурологія: Теорія та історія культури: Навч. посібник./ За ред. І.І. Тюрменко, О.Д. Горбула. – К.: ЦНЛ, 2004. –368 с.
32. Культурологія: Українська та зарубіжна культура: Навч. посібник / За ред. М.М. Заковича. – К.: Знання, 2004. –567 с.
33. Лекції з світової та вітчизняної культури: Навч. вид. / За заг. ред. А.Р. Яртися, С.М. Шендрика, С.О. Черепанової. – Львів: Світ, 1994. – 496 с.
34. Лобас В.Х. Українська і зарубіжна культура: Навч. посібник. – К.: МАУП, 2000. – 222 с.
35. Лукань Історія українського мистецтва: Курс лекцій, конспект. – Івано-Франківськ: Видавець Третяк І.Я., 2010. – 192 с.
36. Львова Е.П. Мировая художественная культура: XX век: Изобразительное искусство и дизайн (+CD) / Е.П. Львова, Д.В. Сарабьянов, Е.П. Кабкова, Н.Н. Фомина, В.Д. Хан-Магомедова, Л.Г. Савенкова, Г.И. Аверьянова. – СПб: Питер, 2008. – 464 с.: ил.
37. Львова Е.П. Мировая художественная культура: XIX век: Изобразительное искусство и дизайн (+CD) / Е.П. Львова, Д.В. Сарабьянов, Е.А. Борисова, Н.Н. Фомина, В.В. Березин, Е.П. Кабкова, А.М.Некрасова. – СПб: Питер, 2008. – 464 .: ил.
38. Львова Е.П. Мировая художественная культура: Эпоха Просвещения (+CD) / Е.П. Львова, Е.П. Кабкова, Л.М. Некрасова, О.В. Стукалова, Е.П. Олесина. – СПб: Питер, 2008. – 464 с.: ил.
39. Мамонтов С.П. Основы культурологии: Учебн. пособие для высших учебных заведений. – 2-е изд., доп. – М.: Изд-во РОУ, 1996. – 271 с.
40. Манн Ю.В. Мировая художественная культура: XX век. Литература (+CD) / Ю.В. Манн, В.А. Зайцева, О.В. Стукалова, Е.П. Олесина. – СПб: Питер, 2008. – 464 с.: ил.
41. Матвеева Л.Л. Культурологія: Навч. посібн. – К.: Либідь, 2005. – 512 с.
42. Меднікова Г.С. Українська та зарубіжна культура XX століття. – К.: Знання, 2002. – 568 с.
43. Могильний А.П. Культура і особистість: Монографія. – К.: Вища школа, 2002. – 303 с.
44. Моя Україна: Комплексний довідник. – Х.: Веста, Ранок, 2008. – 400 с.
45. Ничкало С.А. Мистецтвознавство: Короткий тлумачний словник. – К.: Либідь, 1999. – 207 с.
46. Петкова С.М. Справочник по мировой культуре и искусству. – 2-е изд., исправленное. – Ростов-на-Дону, 2006. – 508 с.
47. Подольська Є.А., Лихвар В.Д., Іванова К.А. Культурологія: Навчальний посібник. – К.: Центр навчальної літератури, 2005. – 392 с.
48. Полікарпов В.С. Лекції з історії світової культури. – К.: Знання, 2000. – 359 с.
49. Попович М.Культура: ілюстрована енциклопедія України. – К.: Балтія-Друк, 2009. – 184 с.: іл.
50. Попович М. Нарис історії культури України. – К.: АртЕк, 2001. – 728 с.
51. Рождественский Ю.В. Введение в культуроведение. Изд. 2-е, испр. – М.: Добросвет, 1999. – 478 с.

52. Садохин А.П. Мировая культура и искусство: Учебн. Пособие для студентов высших учебных заведений. – М.: ЗАО «БММ», 2007. – 448 с.
53. Світова художня культура: Від первісного суспільства до початку середньовіччя: Навч. посібник / О.П. Щолокова, С.В. Шип, О.Л. Шевнюк, О.М. Семашко. – К.: Вища школа. – 2004. – 175 с.
54. Соколов В.А. Культурология для студентов вузов. – Ростов-на-Дону: Феникс, 2004. – 224 с.
55. Стеценко В. Культура в термінах від А до Я: Культурологічна абетка. – Львів: ВЦ ЛНУ імені Івана Франка, 2006. – 208 с.
56. Теорія та історія світової та вітчизняної культури: Курс лекцій / Бичко А.К. та інші. – К.: Либідь, 1992. – 392 с.
57. Українська культура: історія і сучасність: Навч. посібник / ред. С.О. Черепанова. – Львів: Світ, 1994. – 455 с.: іл.
58. Українська культура: Лекції за редакцією Д. Антоновича. – К.: Либідь, 1993. – 592 с.
59. Українська та зарубіжна культура: Навч.-метод. посібник для самостійного вивчення дисципліни. – К.: КНЕУ, 2003. – 367 с.
60. Українська та зарубіжна культура: Навч. посібник. / За ред. М.М. Заковича. – К.: Знання, 2000. – 622 с.
61. Українська художня культура: Навч. посібник для вузів./ За ред. І.Ю. Лященка. – К., 1990. – 199 с.
62. Френч Х. История архитектуры / Хилари Френч; Пер. с англ. М.С. Ремизовой. – Москва: ООО «Изд-во АСТ»: ООО «Изд-во Астрель», 2003. –144 с.: ил.
63. Хоменко В.Я. Українська і світова культура: Підручник. – К.: Україна, 2002. – 333 с.
64. Хоруженко К.М. Культурология. Энциклопедический словарь. – Ростов-на-Дону: Феникс, 1997. – 640 с.
65. Художня культура світу: Арабо-мусульманський культурний регіон. Індійський культурний регіон. Далекосхідний культурний регіон. Латиноамериканський культурний регіон. Північноамериканський культурний регіон: Навч. посібник. / За ред. Н.Є. Миропольської. – К.: Вища школа, 2003. – 191 с.
66. Художня культура світу: Європейський культурний регіон: Навч. посібник. / Н.Є. Миропольська, Е.В. Белкіна, Л.М. Масол, О.І. Оніщенко. – К.: Вища школа, 2001. – 191 с.
67. Художня культура України: Навч. посібник. / За ред. Л.М. Масол. – К.: Вища школа, 2006. – 239 с.
68. Чудотворные и местночтимые иконы Святой Руси на земле украинской просиявшие: В 3 ч.. – К.: СПГУ. – Ч.І. – 2004. – 224.с. – Ч.ІІ. – 2005. –264 с.
69. Шевнюк О.Л. Культурология: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес. 2004. – 276 с.
70. Шевнюк О.Л. Українська та зарубіжна культура: Навч. посібник. – К.: Знання-Прес. 2002. – 277 с.
71. Шейко В.М. Історія української культури: Монографія / В.М.Шейко; Харк. держ. академія культури. – Х.: ХДАК, 2001. – 400 с.
72. Янсон Х.В., Янсон Э.Ф. Основы теории искусств / Пер.с англ.ка-классика, 2002. – 544 с.

Додаткова література

Модуль 1

1. Азбука християнства: Словарь-справочник важнейших понятий и терминов християнского учения и обряда. – М.: Наука, 1997. – 288 с.
2. Антична культура: Словник-довідник / Під ред. В.Н. Яхно. – К., 1995.
3. Антонович В. Коротка історія Козаччини. – К.: Україна, 1991. – 158 с.
4. Аркас М.М. Історія України–Русі. – Одеса: Маяк, 1994. – 392 с.
5. Асєєв Ю.С. Архітектурні пам'ятки України. – К.: Рад. школа, 1970. – 87 с.
6. Асєєв Ю.С. Джерела. Мистецтво Київської Русі.: Нариси з історії українського мистецтва. – К.: Мистецтво, 1980. – 214 с.: іл.
7. Асєєв Ю.С. Шедеври світової архітектури. – К.: Рад. школа, 1982. – 87с.
8. Афанасьєва В. Искусство Древнего Востока / В. Афанасьєва, В.Луконин, Н. Померанцева. – М.: Искусство, 1976. – 376 с.
9. Бартинев И.А., Батажкова В.Н. Очерки истории архитектурных стилей. – М.: Изобразительное искусство, 1983. –
10. Баткин Л.И. Итальянское Возрождение в поисках индивидуальности. – М.: Изд-во РГГУ, 1995. – 446 с.: ил.
11. Бахтин М.М. Творчество Франсуа Рабле и народная культура Средневековья и Ренессанса. – 2-е изд. – М.: Худ. лит., 1990. – 543 с.
12. Брайчевський М.Ю. Утвердження християнства на Русі. – К.: Наук. думка, 1988. – 261 с.
13. Бокань В., Польовий Л. Історія культури України: Навч. посібник. – 2 –е вид. – К.: МАУП, 2002. – 256 с.
14. Бунятян К.П. Давнє населення України: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2003 – 230 с.
15. Варшавський А. Доли шедеврів. – К.: Веселка, 1988. – 206 с.
16. Величайшие люди мира / К.В. Рыжков, Т.Д. Пономарева, Т.Ю. Кравченко. – М.: ООО “Издательство АСТ”: ООО “Издательство Астрель”: ОАО “Люкс”, 2005. – 573 с.
17. Верман К. История искусства всех времен и народов. – Москва: ООО «Изд-во АСТ», 2001. – 944 с.
18. Висоцький С.О. Золоті ворота в Києві / Пер. з рос. – К.: Техніка, 2000. – 160 с. – (Національні святині України).
19. Висоцький С.О. Про що розповіли давні стіни. – К.: Наук. думка, 1978 – 144 с.
20. Власовський І. Нарис історії української православної церкви. У 4 т. – Т. 1. – К., 1998. – 296 с.
21. Гнатюк В. Нарис української міфології. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 2000. – 264 с.
22. Головащенко С.І. Біблієзнавство. Вступний курс: Навч. посібник. – К.: Либідь, 2001. – 496 с.
23. Головащенко С. Історія християнства: Курс лекцій. – К.: Либідь, 1999. – 352 с.
24. Гриценко В. Людина і культура. – К.: Либідь, 2000. – 368 с.
25. Грушевицкая Т.Т. и др. Словарь по мировой художественной культуре. Учебн. пособие для студ. средн. и высш. пед. учеб. заведений / Т.Т.Грушевицкая, М.А.Тузін, А.П.Садохин. Под ред А.П.Садохина. – М.: АCADEMIA, 2001. – 402 [6] с. – (Ви́сшее образование).
26. Гусєв В.І., Дрожжин В.П., Калінцев Ю.О., Сокирко О.Г., Червінський В.І. Видатні постаті в історії України IX – XIX ст. Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети. – К.: В. школа, 2002. – 360 с.
27. Дмитриева Н.А., Акимова Л.И. Античное искусство: очерки. – М.: Детская лит., 1988. – 256 с.

28. Дмитриева Н.А. Краткая история искусств. – Вып.1. – М.: Искусство, 1990. – 320 с.
29. Дмитрух С. Українське сакральне мистецтво з колекції «Студіон» / о. Севастіян Дмитрух: У 2 ч. – Ч.1: Врятовані від загибелі і забуття. – Львів: Гердан Графіка, 2005.
30. Доброва Е.В. Популярная история мифологии. – М.: Вече. – 512 с.
31. Дорошенко Д. Слов'янський світ у його минулому й сучасному / упоряд., вст. ст. та прим. Л.Белей. – К.: Темпора, 2010. – 784 с.
32. Залізник Л. Нариси стародавньої історії України. – К.: Абрис, 1994. – 256 с.
33. Іларіон, митрополит. Дохристиянські вірування українського народу. – К.: Обереги, 1992. – 424 с.
34. История искусства зарубежных стран. Средние века. Возрождение: Учебник / Ин-т живописи, скульптуры и архитектуры им. И.Е.Репина; Под ред. Ц.Г. Нессельштраус. – 3-е изд., перераб. и доп. – М.: Сварог и К, 2003. – 672 с.: ил.
35. История искусства: Первые цивилизации. – Пер. с исп. – ЗАО «Бета-Сервис», 1998. – 220 с.
36. Історія Києва / Ред. Ю.Ю. Конфудор: У 3 т., 4 кн. – Т. 1. – К.: Наук. думка, 1982. – 363 с.
37. Історія світової культури: Навч. посібн. / Керівник авторського колективу Л.Т. Левчук. – К.: Либідь, 2003. – 320 с.
38. Історія України в особах: Давньоруська держава. – К.: Україна, 1996. – 240 с.
39. Історія України / Кер.авт. кол. Ю.Зайцева. – Львів: Світ, 1996. – 471 с.
40. Історія українського мистецтва: В 6 т. – К.: АН УРСР, 1964-68.
41. Історія української культури / Заред. І.Крипякевича. – К., 2002. –
42. Креховецький Я. Богослів'я та духовність ікони. – Львів: Свічадо, 2002. – 184 с.
43. Кун М.А. Легенди і міфи Стародавньої Греції. – К., 1967. –
44. Лазарев Ю.Г. Летопись Древней Руси: что скрыто между строк? – М.: Эксмо, 2010. – 320 с. – (Архив секретных исследований).
45. Лобас В.Х. Українська та зарубіжна культура. – К.: МАУП, 2000. – 224 с.
46. Любимов Л.Д. Искусство Древней Руси. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: ООО «Изд-во АСТ»: ООО «Изд-во Астрель», ООО «Транзиткнига», 2004. – 256 с.
47. Павленко Ю. Історія світової цивілізації. – К., 1996. – С. 4-10; 15-165.
48. Менар Р. Мифология в древнем и современном искусстве. – Минск-Москва: ООО «Издательство АСТ», 2000. – 800 с.
49. Мирская скульптура / Сост. И.Г. Мосин. – ООО «СЗКЭО «Кристалл», 2003. – 96 с.
50. Мифы народов мира: Энциклопедия: В 2 кн. – М.: Сов. энциклопедия, 1991-1992.
51. Низовський А.Ю. Сто великих чудес України. – К.: Арій, 2007. – 415 с. – (100 великих).
52. Никифор (Бажанов) арх. Иллюстрированная библейская энциклопедия / Архимандрит Никифор (Бажанов) –авт.-сост. – М.: Эксмо, 2008. – 640 с.: ил. – (Мир православия).
53. Нил Ф. Мифы и легенды. Пер. с англ. – Слово, 2001. – 128 с.
54. Огієнко І. Українська церква: Нариси з історії української православної церкви. К.: Україна, 1993. – 284 с.
55. Очерки истории искусства / Под ред. Н.Е. Григоровича и Г.Г. Поспелова. – М.: Сов. художник, 1987. – 464 с.
56. Пащенко В.І., Пащенко Н.І. Антична література. – К.: Либідь, 2001. – 718 с.
57. Петкова С.М. Справочник по мировой культуре и искусству. – Ростов на Дону: Феникс, 2006. – 507 с.
58. Полікарпов В. С.Лекції з світової культури. – К.: Либідь, 2000. – 359 с.
59. Популярная история архитектуры / Авторы-сост. К.А. Ляхова, Г.В. Дятлева и др. – М. Вече, 2001. – 528 с.
60. Рассоха І.М. Язичництво народів Європи. – Харків: Ранок, 2002. – 144 с.
61. Рассоха І.М. Язичницькі релігії та міфи народів світу. – Харків: Ранок, 2002. – 144 с.

62. Рыжов К.В. Кто есть кто в мире религий / К.В. Рыжов. – М.: Вече, 2008. – 704 с.: ил. – (Кто есть кто).
63. Семчишин М. Тисяча років української культури: Історичний огляд культурного процесу. – К.: Фенікс, 1993. – 428 с.
64. Скворцова Е.М. Теория и история культуры. – М.: Юнити, 1999. – 408 с.
65. Скляренко В.М., Иовлева Т.В., Батий Я.А., Панкова М.А. 100 знаменитых женщин Украины / Худож.-оформитель Л.Д. Киркач-Осипова. – Харьков: Фолио, 2006. – 511 с. – (100 знаменитых).
66. Степовик Д. Скарби України. – К.: Веселка, 1991. – 192 с.
67. Стивенсон Н. Самые знаменитые архитектурные сооружения мира. – Харьков-Белгород, 2008. – 112 с.
68. 100 найвідоміших образів української міфології. – К.: Орфей, 2002. – 448 с.
69. Субтельний О. Україна: Історія. – К.: Либідь, 1993. – 780 с.
70. Сулима В. Біблія і українська література: Навч. посібник. – К.: Освіта, 1998. – 400 с.
71. Удовік С.Л. Україна: 100 визначних місць. – Фотокнига. – 4-е вид. – К.: Ваклер, 2009. – (Мальовнича Україна).
72. Україна: її не можна не любити. – К.: Успіх і кар'єра, 2006. – 160 с.
73. Українська та зарубіжна культура / За ред. М.М. Заковича. – К., 2000. – 622 с.
74. Українська художня культура. – К.: Вища школа, 1996. –
75. Уманцев Ф.С. Мистецтво давньої України: Історичний нарис. – К.: Либідь, 2002. – 328 с.
76. Тейлор Э.В. Первобытная культура / пер с англ. – М.: Политиздат, 1989. – 573 с.
77. Чмихов М.О. Давня культура: Навч. посіб. – К.: Либідь, 1994. – 288 с.
78. Чудотворные и местночтимые иконы Святой Руси на земле украинской просиявшие: В 3 ч.. – К.: СПГУ. – Ч.І. – 2004. – 224.с. – Ч.ІІ. – 2005. – 264 с.
79. Холл Д. Словарь сюжетов и символов в искусстве. – М.: Транзиткнига, 2004. – 656 с.
80. Шедевры живописи / ред. группа Т. Каширина, Т. Евсеева и др. – Москва: Мир энциклопедий Аванта+, Астрель, 2009. – 183 [1] с.: ил. – (Самые красивые и знаменитые).
81. Шилов Ю.О. Давня історія України в контексті світової цивілізації: Навч. посіб. – К.: МАУП, 2007. – 280 с.
82. Шудря К. Художнє завбачення майбутнього : монографія / К. П. Шудря ; ред. : В. Горський. – К.: Центр інновацій та розвитку, 2005. – 278 с. – Бібліогр.: с. 231-248.
83. Юдкін І. Східно-західні взаємини української культури // Українознавство в розбудові держави. – Кн. 1. – К., 1994.

Модуль 2

1. Акторська майстерність корифеїв. – К.: Мистецтво, 1973. – 184 с.
2. Андреев Л. Импрессионизм: Видеть. Чувствовать. Выражать. – М.: Гелеос, 2005. – 320 с.
3. Белый А. Символизм как миропонимание / сост., вступн. ст. и примеч. Л.А.Сугай – М.: Республика, 1994. – 528 с.
4. Бобошко Ю.М. Режисер Лесь Курбас.–К.: Мистецтво, 1987. – 200 с.
5. Брюховецька Л. Іван Миколайчук. – К.: Видавничий дім “КМ Академія”, 2004. – 272 с.
6. Величайшие люди мира / К.В. Рыжков, Т.Д. Пономарева, Т.Ю. Кравченко. – М.: ООО “Издательство АСТ”: ООО “Издательство Астрель”: ОАО “Люкс”, 2005. – 573 с.
7. Вечерський В.В. Монастирі та храми Путивльщини. – К.: Техніка, 2007. – 168 с. – (Національні святині України).
8. Віроцький Д.В. Храми Чернігова. – К.: Техніка, 1998. – 207 с. – (Національні святині України).
9. Гайдабура В. Театр між Гітлером і Сталінін: Україна. 1941–1944. Долі митців. – К.: Факт, 2004. – 320 с.

10. Гуржій О.І., Чухліб Т.В. Сто великих постатей і подій козацької України. – К.: Арій, 2008. – 464 с. – (100 великих).
11. Гусев В.І., Дрожжин В.П., Калінцев Ю.О., Сокирко О.Г., Червінський В.І. Видатні постаті в історії України ІХ–ХІХ ст. Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети. – К.: Вища школа, 2002. – 359 с.
12. Дивовижна Україна / Авт.-упор.: Т.С. Жабська, Г.С. Тетельман, К.В. Шаповалова. – Х.: Фактор, 2008. – 192 с.: іл. – (Україна. Учора, сьогодні, завтра).
13. Дмитриева Н.А. Краткая история искусств: В 2 т. – Т.1 – М.: Искусство, 1986. – 318 с. – Т.2. – М.: Искусство, 1989. – 318 с.
14. Добрянський А.М. Лідія Липковська. – Ч.: Буковина, 2000. – 48 с.
15. Довженко в воспоминаниях современников. – М.: Искусство, 1982. – 278 с.
16. До Курбаса – це вперед! Театр і література в житті і діяльності митця// Рад. Літературознавство. – 1988. – № 2. – С. 3-11.
17. Жаборюк А.А. Мистецтво живопису і графіки на Україні в першій половині і середині ХІХ століття. – Київ-Одеса: Вища школа, 1983. – 208 с.
18. Жулинський М. Із забуття в безсмертя (Сторінки призабутої спадщини). – К.: Дніпро, 1990. – 448 с.
19. Затонський Д. Минуте, сучасне, майбутнє. – К.: Наука, 1982. – 216 с.
20. Ивбулис В.Я. Модернизм и постмодернизм: идейно-эстетические поиски на Западе. – М.: Знание, 1988. – №12. – 177 с.
21. Ильина Т.В. История искусства. Западноевропейское искусство. – 3-е изд., перер. и доп. – М.: Высш. шк., 2000. – 368 с.
22. Історія Києва / Ред. Ю.Ю. Конфудор. – Т. 1. – К.: Наук. думка, 1982.
23. Історія світової культури / Керівник авторського колективу Л.Т.Левчук. – К.: Либідь, 2003.
24. Історія України в особах: Давньоруська держава. – К.: Україна, 1996. – 240 с.
25. Історія України / За ред. Ю.Зайцева. – Львів, 1996.
26. Історія українського мистецтва: В 6 т. – К., 1968. – Т. 3.
27. Історія української культури / За ред. І. Крип'якевича. – К., 1994.
28. Історія української культури: У 5 т. – К., 2001. – Т. 1, Т. 2.
29. Історія української та зарубіжної культури: Навч. посібник. – К.: Знання, 2001.
30. Історія української музики: В 6 т. – К., 1988. – Т. 1.
31. Історія українського мистецтва: У 6 т. – Т. 4. – Кн. 1, 1969; Кн. 2. – 1970.
32. Історія української музики: У 6 т. – Т.1 – К., 1989. – Т. 2. – К., 1990; Т. 3. – 1990.
33. Караськова О.В. История искусства зарубежных стран. Средние века. Возрождение: Учебн. пос. – М., 2003. – 416 с.
34. Касьянов Г. Українська інтелігенція на рубежі ХІХ – ХХ століть: Соціальнополітичний портрет. – К., 1993.
35. Касьянов Г. Українська інтелігенція 1920 – 30-х років: соціальний портрет та історична доля. – К.: Знання, 1993. – 244 с.
36. Касьянов Г. 1982. Українська інтелігенція в русі опору 1960 – 80-х років. – К.:Либідь, 1995. –
37. Катерина Білокур: Фотокнига. – Київ: Спалах, 2001. – 128 с.
38. Кириченко М.А. Український народний декоративний розпис: Навчальний посібник. – К.: Знання-Прес, 2006. – 228 с.
39. Киркевич В.Г., Віроцький В.Д. Гетьманська столиця Батурин. – К.: Техніка, 2007. – 192 с. – (Національні святині України).
40. Киркевич В.Г. Володимирський собор у Києві. – К.: Техніка, 2004. – 208 с. – (Національні святині України).

41. Кілессо Т.С. Архітектурні та мистецькі скарби Богданового краю. – К.: Техніка, 2000. – 144 с. – (Національні святині України).
42. Кілессо Т.С. Кирилівський монастир. – К.: Техніка, 1999. – 136 с. – (Національні святині України).
43. Корнієнко Н. Лесь Курбас: репетиція майбутнього. – К.: Факт, 1998. – 469 с.
44. Красильникова О.В. Історія українського театру ХХ ст. – К.: Либідь, 1999. – 208 с.
45. Куликова И. Философия и искусство модернизма. – М.: Политиздат, 1980. – 272 с.
46. Культурне відродження в Україні. – Львів: Астериск, 1993. – 220 с.
47. Курбас Л.С. Березіль: Із творчої спадщини / Упор. М.Г. Ладинський. – К.: Дніпро, 1971. – 518 с.
48. Курбас Л.С. “Молодий театр”: Генеза. Завдання. Шляхи. К.: Мистецтво, 1991. – 289 с.
49. Курбас Л. Березіль: Із творчої спадщини. – К.: Дніпро, 1988. – 518 с.
50. Леонардо / автор текста и составитель Н.В. Геташвили. – М.: «Олма-Пресс Образование», 2005. – 128 с.
51. Лесь Курбас: Спогади сучасників/ За ред. В.С. Василька. – К.: Мистецтво, 1969. – 359 с.
52. Лобаковський Б.Б., Говдя П.І. Українське мистецтво другої половини ХІХ ст. – поч. ХХ ст. – К.: Мистецтво, 1989. – 246 с.
53. Логвин Г. По Україні: Старовинні мистецькі пам'ятки. – К.: Мистецтво, 1968. – 463 с.
54. Лосев А.Ф. Эстетика Возрождения. – М.: Мысль, 1982. – 623 с.
55. Луговий О. Визначне жіноцтво України: Історичні життєписи. – К.: Дніпро, 1994. – 336 с.
56. Любимов Л.Д. Искусство Западной Европы. – М.: Астрель, 2003. – 318 с.
57. Макаров А.М. Світло українського бароко. – К.: Мистецтво, 1994. – 288 с.
58. Марія Приймаченко: Альбом / Автор-упор. Н. Велігоцька. – К. Мистецтво, 1994. – 132 с.
59. Мар'яненко І.О. Минуле українського театру. – К.: Мистецтво, 1953. – 184 с.
60. Марьяненко И. Прошлое украинского театра: Воспоминания. – М.: Искусство, 1954. – 250 с.
61. Мастера иконописи и фрески / Автор-сост. К.А. Ляхова. – М.: Вече, 2003. – 288 с.
62. Мастера классического искусства Запада. – М.: Искусство, 1993. – 764 с.
63. Мельничук Г. 1000 незабутніх імен України. – К.: Школа, 2005. – 288 с.
64. Меднікова Г.С. Українська і зарубіжна культура ХХ століття. – К.: Знання, 2002. – 216 с.
65. Мистецтво Київської Русі. – К.: Мистецтво, 1989. – 578 с.
66. Мистецтво України: Біографічний довідник. – К.: Укр. енциклопедія, 1997. – 700 с.
67. Мистецтво України: Енциклопедія: У 5 т. / Редкол.: Кудрицький А.В. та ін. – Т. 1. – К.: Укр. енциклопедія, 1995. – 400 с.
68. Митці України: Енциклопедичний довідник. – К.: Українська енциклопедія, 1992. – 846 с.
69. Митрополит Іларіон. Дохристиянські вірування українського народу. – К., 1992.
70. Митрополит Іларіон (Іван Огієнко). Життєписи великих українців. – К.: Либідь, 1999. – 672 с.
71. Музеї Києва: Путівник / керівник проекту Г. Горобець. – К.: Новий друк, 2003. – 96 с.
72. Низовський А.Ю. Сто великих чудес України. – К.: Арій, 2007. – 415 с. – (100 великих).
73. Ничкало С.А. Мистецтвознавство: короткий тлумачний словник. – К.: Либідь, 1999. – 208 с.
74. Нічик В.М., Литвинов В.Д., Стратій Я.М. Гуманістичні і реформаційні ідеї на Україні (ХVI – поч. ХVII ст.). – К., 1990. – 278 с.
75. Нічик В.М. Петро Могила в Україні. – К., 1997. – 224 с.
76. Овсійчук В.А. Українське мистецтво ХІV – І пол. ХVII століття. – К. Мистецтво, 1985. – 168 с.
77. От Средних веков к Возрождению: Антология. – М.: Алетейя, 2003. – 368 с.
78. Памятники искусства Советского Союза: Украина и Молдавия: Справочник-путеводитель. – М.: Искусство, 1982. – 496 с.

79. Плачинда С. Словник давньоукраїнської міфології. Український письменник, 1993. – 63 с.
80. Полевой В. XX век: изобразительное искусство и архитектура стран народов мира. – М., 1989. – 422 с.
81. Попович М.В. Нарис історії культури України. – К.: АртЕк, 1998. –
82. Популярная история архитектуры / Авторы-сост. К.А. Ляхова, Г.В. Дятлева и др. – М. Вече, 2001. – 528 с.
83. Популярная художественная энциклопедия / Гл. ред. В.М. Полевой. В 2-х т.. – М.: Сов. энциклопедия, 1986. – Т.1. – А–М. – 447 с. – Т.2. – М–Я. – 432 с.
84. Раппорт П.А. Зодчество Древней Руси. – Ленинград: Наука, 1986. – 158 с.
85. Рудницька О.П. Українське мистецтво у полікультурному просторі: Навчальний посібник. – К.: “ЕксОб”, 2000. – 208 с.
86. Семчишин М. Тисяча років української культури: Історичний огляд культурного процесу. – К.: Фенікс, 1993. – 428 с.
87. Сергій Параджанов. Злет, трагедія, вічність: Твори, листи, документи архівів, спогади, статті, фотографії. – К.: Спалах ЛТД, 1994. – 280 с.
88. Січинський В. Чужинці про Україну. – Львів, 1991. – 124 с.
89. Скляренко В.М. и др. 100 знаменитых художников XIV–XVIII вв. – Харьков: Фолио, 2003. – 510 с.
90. Скляренко В.М., Иовлева Т.В., Батий Я.А., Панкова М.А. 100 знаменитых женщин Украины / Худож.-оформитель Л.Д. Киркач-Осипова. – Харьков: Фолио, 2006. – 511 с. – (100 знаменитых).
91. Софія Київська: Державний архітектурно-історичний заповідник: Альбом. – К.: Мистецтво, 1971. – 321 с.
92. 100 найвідоміших образів української міфології. – К.: Орфей, 2002. – 448 с.
93. 100 найвідоміших шедеврів України. – К.: Автограф, 2004. – 496 с.
94. Субтельний О. Україна: Історія. – К.: Либідь, 1993. – 720 с.
95. Удовик С.Л. Восточная Украина: Путеводитель. – К.: Ваклер, 2007. – 144 с. – (Мальовнича Украина).
96. Удовик С.Л. Западная Украина: Путеводитель. – К.: Ваклер, 2007. – 288. – (Мальовнича Украина).
97. Удовик С.Л. Центральная Украина: Путеводитель. – К.: Ваклер, 2008. – 240 с. – (Мальовнича Украина).
98. Удовик С.Л. Южная Украина: Путеводитель. – К.: Ваклер, 2007. – 160 с. – (Мальовнича Украина).
99. Українки в історії / За заг. ред. В. Борисенко. – К.: Либідь, 2004. – 328 с.
100. Українська культура: Лекції за ред. Д. Антоновича. – К.: Либідь, 1993. – 592 с.
101. Українська ікона XV–XVII ст. – Львів, 1994. – 48 с.
102. Українська художня культура: Навч. посібник. – К., 1995.
103. Українське бароко та європейський контекст. – К.: Наук. думка, 1991.
104. Українське мистецтво та архітектура кінця XIX – початку XX століття. – К.: Наук. Думка, 2000. – 240 с.
105. Уманцев Ф. С. Мистецтво Давньої України. – К.: Либідь, 2002.
106. Тарас Шевченко: Життя і творчість у документах, фотографіях, ілюстраціях. – К.: Рад. школа, 1991. – 336 с.
107. Терещенко А. Анатолий Соловьяненко. – К.: Мистецтво, 1988. – 215 с.
108. Тяжелов В.Н. Искусство средних веков в Западной и Центральной Европе. – М.: Искусство, 1981. – 384 с.
109. Хейзинга Й. Осень Средневековья. – М., 1988. – 458 с.
110. Хижняк З.І. Києво-Могилянська академія. – К., 1991. – 526 с.

111. Хорошевский А.Ю. 100 знаменых символов Украины / Худож.-оформитель Л.Д.Киркач-Осипова. – Х.: Фолио, 2007. – 511 с. – (100 знаменитых).
112. Храмы. Монастыри. / Вел. Ред. Е. Ананьева. – М.: Аванта, 2003. – 184 с.
113. Чернецова Е.М. Искусство: Словарь-справочник. – М.: Библиотека Ильи Резника, 2002. – 576 с.
114. Чудотворные и местночтимые иконы Святой Руси на земле украинской просиявшие: В 3 ч.. – К.: СПГУ. – Ч.І. – 2004. – 224.с. – Ч.ІІ. – 2005. – 264 с.
115. Шаров І. 100 видатних імен України. – К.: Альтернативи, 1999. – 503 с.
116. Шудря М. Геній найвищої проби: Нариси. Розвідки. Рецензії. Інтерв'ю. Публікації / За ред. Л. Череватенка. – К.: Юніверс, 2005. – 384 с.
117. Щербаківський В. Українське мистецтво: вибрані неопубліковані праці. – К.: Либідь, 1995. – 288 с.
118. “Я любив вас усіх, та найбільше любив Україну...” – Коломия: Вік, 1996. – 80 с.

Додаткова література до теми

«Історія української культури як навчальний предмет»

1. Антофійчук В., Чолкан В. Культурологія як навчальний предмет: Конспект вступної лекції до курсу „Культурологія”. – Чернівці: Рута, 2007. – 28 с.
2. Кармин А.С., Гусева Е.А. Культурология: экзаменационные ответы для студентов вузов. – СПб: Питер, 2006. – С.6-9.
3. Культурологія: українська та зарубіжна культура: Навч. посібник / М.М.Закович, І.А. Зязюн, О.М. Семашко. – К.: Знання, 2004. – С. 15-51.

Додаткова література до теми

«Українська народнописенна культура»

1. Богородиця в українському фольклорі / Зібр. та впор. Галина Коваль; НАН України, Ін-т народознавства відділ фольклористики. – Львів, 2006. – 280 с.
2. Войтович В. Антологія українського міфу: У 3 т. – Т.1: Етіологічні, космогонічні, антропогонічні, теогонічні, солярні, лунарні, астральні, календарні, історичні міфи. – Т.: Навчальна книга – Богдан, 2006. – 912 с.: іл. – Т.2: Тотемічні міфи. – Т.: Навчальна книга – Богдан, 2006. – 608 с. – Т.3: Потойбіччя. – Т.: Навчальна книга – Богдан, 2007. – 848 с.
3. Войтович В. Генеалогія богів давньої України. – Рівне, 2007. – 556 с.
4. Войтович В. Міфи та легенди давньої України. – Т.: Навчальна книга – Богдан, 2005. – 392 с.
5. Войтович В. Українська міфологія. – К.: Либідь, 2005. – 664 с..
6. Грица С. Ніна Матвієнко. Життя у пісні // Українки в історії / За заг. ред. В.Борисенко. – К.: Либідь, 2004. – С. 301-305.
7. Декоративно-ужиткове мистецтво. Словник / За заг. ред. В.П. Запаска. – Львів: Афіша, 2000. – Т.1: А-К. –. – 364. – Т.2: Л-Я. – 400 с.
8. Кириченко М.А. Український народний декоративний розпис: Навчальний посібник. – К.: Знання-Прес, 2006. – 228 с.
9. Культура і побут населення України. – К.: Либідь, 1993. – 288с.
10. Наєнко М. Художня література України: Відміфів до модерної реальності. – К.: видавничий центр «Просвіта», 2008. – 1063 с.
11. Ніколаєва А. Вірування у повсякденному житті українців (кінець ХХ – початок ХХІ ст.) / Анна Ніколаєва. – Харків: Харківський приватний музей міської садиби, 2009. – 96 с.
12. Позняк Н. Правдивий кобзар Євген Адамцевич // Позняк Н., Хоменко О. Українські вісники. – Т.: Джура, 2008. – С.10-14.

13. Потапенко О.І., Кузьменко В.І. Шкільний словник з українознавства.–К.: Український письменник, 1995. с.205–206, 255–257 (пит. 4); с.57–98, 176–181 (пит.2); с. 253-255 (пит 1).
14. Українська минувщина: Ілюстрований етнографічний довідник. – К.: Либідь, 1994. – 256 с.
15. Українська міфологія: Енциклопедія / Автор-упор. Валерій Войтович. – К.: Либідь, 2002. – 664 с.
16. Українська художня культура: Навчальний посібник для вузів/ за ред І.Ф. Ляценка. – К.: Либідь, 1996. – 415 с.
17. Українське народознавство / За ред. С.П. Павлюка. – Львів: Фенікс, 1994. – 608 с.
18. Чмихов М. Від яйця-райця до ідеї Спасителя: Монографія. – К.: Либідь, 2001. – 432 с.
19. Чубинський П. Календарь народных обычаев и обрядов. – К.: Музична Україна. 1993. – 80 с.
20. Шилов Ю.Истоки славянской цивилизации. – К.: МАУП, 2004. – 704 с.
21. Щербаківський В. Українське мистецтво. – К.: Либідь, 1995. – 288 с. (С. 102-252).

Додаткова література до теми

«Первісна культура та пам'ятки найдавніших цивілізацій на території України»

1. Абеляшева Г.В., Аристова В.В. Искусство: Энциклопедия. – М.: ЗАО «РОСМЭН-ПРЕСС», 2006. – С. 75-77.
2. Античные памятники Крыма / Е.А. Катюшин, С.Д. Крыжицкий, В.А. Кутайсов и др.; одесский филиал греческого фонда культуры – К.: Мистецтво, 2004. – 288 с.
3. Аркас М.М. Історія України-Русі. – Одеса: Маяк, 1994. – 392 с. (С. 59-66)
4. Бекетт В. История живописи / Пер. с англ. В.Нетесовой. – М.: ООО «Изд-во Астрель»: ООО «Изд-во АСТ», 2003. – С. 10-11.
5. Бокань В., Польовий Л. Історія культури України: Навч. посібник. – К., 1998. – 227 с.
6. Бунятян К.П. Давнє населення України: Навчальний посібник. – К.: Либідь, 2003. – 230 с.
7. Бурдо Н.Б., Відейко М.Ю. Трипільська культура: Спогади про золотий вік. – Харків: Фоліо, 2008. – 415 с.
8. Бурдо Н. Сакральний світ трипільської цивілізації. – К.: Наш час, 2008. – 296 с.
9. Витоки. Від найдавніших часів до першої половини IX століття / Упорядник О.І. Гуржія. – К., 1995. – 416 с.
10. Відейко М.Ю., Кот С.І. Наукова спадщина Олега Ольжича. – К.: Наш час, 2008. – 239 с. – (Невідома Україна).
11. Відейко М.Ю. Україна: Від Трипілля до антив. – К.: КВІЦ, 2008. – 280 с.
12. Відейко М.Ю. Шляхами трипільського світу. – К.: Наш час, 2008. – 296 с. – (Невідома Україна).
13. Дмитриева Н.А. Краткая история искусств: Вып.1. – М.: Искусство, 1986. – С.5-16.
14. Енциклопедія українознавства у 3 т. – К.: Віпол, 1994. – Т. 1. – С. 371–395.
15. Залізник Л. Нариси стародавньої історії України. – К.: Абрис, 1994. – 256 с. (С. 78-101).
16. История искусства. Первые цивилизации. – Пер. с исп. – ЗАО «Бета-Сервис», 1998. – С.1-105.
17. Історія української культури у 5 т. – Т. 1. – К.: Наукова думка, 2001 – 1135 с. (С. 71-559).
18. Кандиба О. Шипинці: Мистецтво та знаряддя неолітичного селища. – Чернівці: Букрек, 2004. – 156 с.
19. Крвавич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво: У 3 т. – Т.1. –Львів: Світ, 2003. – 256 с.

20. Крип'якевич І. Історія України. – Львів: Світ, 1992. – С. 26-27.
21. Низовський А.Ю. Сто великих чудес України. – К.: Арій, 2007. – 415 с. – (100 великих).
22. Михайлов Б. Петрогліфи Кам'яної Могили: Семантика, хронологія, інтерпретація. – К.: МАУП, 2005. – 296 с.
23. Очерки истории искусства / Под ред. Г.Г.Поспелова. – М.: Сов. художник, 1987. – 464 с.
24. Паламарчук Є., Андрієвський І. Зорі Трипілля. – Вінниця: Теза, 2005. – 144 с.
25. Петкова С.М. Справочник по мировой культуре и искусству. – Ростов на Дону: Феникс, 2006. – С.3-12.
26. Степанчук В. Льодовики, мамонти та первісні люди: Україна мільйон років тому. – К.: Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2008. – 191 с. – (Невідома Україна).
27. Степовик Д. Скарби України. – К.: Веселка, 1991. – 192 с. (С. 11-16).
28. Субтельний О. Україна: Історія. – К.: Либідь, 1993. – 780 с. (С. 21-35).
29. Українська та зарубіжна культура / За ред. М.М. Заковича. – К., 2000. – 622 с.
30. Янович В. Великая Скифия: История докиевской Руси. – М.: Алгоритм, 2008. – 254 с.
31. Яровой Е.В. Мистика древних курганов. – М.: Вече, 2005. – 464 с. – (Тайны древних цивилизаций)..

Додаткова література до теми

«Українське народне образотворче мистецтво»

1. Взорі вишивок домашнього промислу на Буковині / Зібрав, нарисував і обробив інженер Еріх Кольбенгаєр в період з 1902 по 1912 р.: Передрук. – Чернівці: Колір-Друк, 2009. – 100 с.
2. Гурошева Н. Одяг як паспорт // Наука і суспільство. – 1990. – №6. – С. 32-33.
3. Декоративно-ужиткове мистецтво. Словник / За заг. ред. В.П. Запаска. – Львів: Афіша, 2000. – Т. 1: А-К. – 364 с. – Т. 2: Л-Я. – 400 с.
4. Кириченко М.А. Український народний декоративний розпис: Навчальний посібник. – К.: Знання-Прес, 2006. – 228 с.
5. Культура і побут населення України. – К.: Либідь, 1993. – 288с.
6. Ніколаєва Т. Історія українського костюма. – К.: Либідь, 1996. – 176 с.
7. Потапенко О.І., Кузьменко В.І. Шкільний словник з українознавства.–К.: Український письменник, 1995. – с.205-206, 255-257 (пит. 4); с.57–98, 176–181 (пит.2); с. 253-255 (пит 1).
8. Прибега Л.В. Дерев'яні храми українських Карпат. – К.: Техніка, 2007. – 168 с. – (Національні святині України).
9. Січинський В. Українська архітектура // Українська культура: Лекції за редакцією Дмитра Антоновича. – К.: Либідь, 1993. – С. 256-273
10. Сорок чотири дерев'яні храми Львівщини. – К.: Грані-Т, 2007. –120 с.
11. Українська минувщина: Ілюстрований етнографічний довідник. – К.: Либідь, 1994. – 256 с.
12. Українська художня культура: Навчальний посібник для вузів/ за ред І.Ф. Лященка. – К.: Либідь, 1996. – 415 с.
13. Українське народознавство / За ред. С.П. Павлюка. – Львів: Фенікс, 1994. – 608 с.
14. Щербаківський В. Українське мистецтво. – К.: Либідь, 1995. – 288 с. (С. 102-252).

Додаткова література до теми

«Українська середньовічна культура»

1. Антонович Д. Передхристиянська релігія українського народу // Українська культура:

- Лекції за ред. Д. Антоновича. – К.: Либідь, 1993. – 590 с.
2. Асеев Ю.С. Шедеври світової архітектури. – К.: Рад. школа, 1982. – 87с.
  3. Брайчевський М. Ю. Утвердження християнства на Русі. – К., 1991.
  4. Бычков А. Новый взгляд на историю государства Киевская Русь. – доп. и перераб. изд. – М.: Астрель: Олимп, 2009. – 444 [4] с.: ил.
  5. Висоцький С.О. Золоті ворота в Києві / Пер. з рос. – К.: Техніка, 2000. – 160 с. – (Національні святині України).
  6. Висоцький С.О. Про що розповіли давні стіни. – К.: Наук. думка, 1978 – 144 с.
  7. Відейко М.Ю. Україна: Від антив до русів. – К.: Кріон, 2009. – 240 с.
  8. Віроцький Д.В. Храми Чернігова. – К.: Техніка, 1998. – 207 с. – (Національні святині України).
  9. Гнатюк В. Нарис української міфології. – Львів: Інститут народознавства НАНУ, 2000. – 264 с.
  10. Гнідець Р. Архітектура українських церков. Конструкція і форма / Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Львівська політехніка». – Львів: В-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2007. – 140 с.
  11. Горовий А. Перший іконописець Київської Русі – Аліпій. К.: Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2008. – 144 с. – (Невідома Україна).
  12. Грушевський М.С. З історії релігійної думки на Україні. – К., 1992.
  13. Грушевський М.С. Історія України-Руси. Т. 2. – К.: Наук. думка, 1992.
  14. Гусев В.І., Дрожжин В.П., Калінцев Ю.О., Сокирко О.Г., Червінський В.І. Видатні постаті в історії України IX – XIX ст. Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети. – К.: В. школа, 2002. – 360 с.
  15. Енциклопедія українознавства: В 3т. – Т. 3. – К., 1995. – С. 824-833.
  16. Іларіон, митрополит. Дохристиянські вірування українського народу. – К.: Обереги, 1992. – 424 с.
  17. Історія Києва / Ред. Ю.Ю. Конфудор: У 2-х т – К.: Наук. думка, 1982.
  18. Історія України в особах: Давньоруська держава. – К.: Україна, 1996. – 240 с.
  19. Історія української культури: В 5т. / Гол. ред. П.П. Толочко. – Т. 1. – К.: Наук. думка, 2001. – 1135 с.
  20. Історія української культури/За ред. І. Крип'якевича. – К.: Либідь, 1994. – 656 с.
  21. Кілессо Т.С. Кирилівський монастир. – К.: Техніка, 1999. – 136 с. – (Національні святині України).
  22. Колпакова Г. Искусство Византии. Поздний период. 1205–1453 гг. – СПб: Издательская Группа «Азбука-классика», 2010. – 320 с.: ил. – (Новая история искусств).
  23. Крип'якевич І. Історія української культури. – К.: Либідь, 1994. –
  24. Лазарев Ю.Г. Летопись Древней Руси: что скрыто между строк? – М.: Эксмо, 2010. – 320 с. – (Архив секретних досліджень).
  25. Липа К. Під захистом мурів. – К.: Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2007. – 184 с. – (Невідома Україна).
  26. Ліпідаріум для колекції кам'яної пластики Дніпропетровського історичного музею імені Д. Яворницького // Пам'ятки України. – 2009. – №1. – С. 46-49.
  27. Логвин Г. По Україні: Старовинні мистецькі пам'ятки. – К.: Мистецтво, 1968. – 463 с.
  28. Луговий О. Визначне жіноцтво України: Історичні життєписи. – К.: Дніпро, 1994. – 336 с.
  29. Любимов Л.Д. Искусство Древней Руси. – 4-е изд., перераб. и доп. – М.: ООО «Изд-во АСТ»: ООО «Изд-во Астрель», ООО «Транзиткнига», 2004. – 256 с.
  30. Марголіна І. Київська обитель Святого Кирила / Ірина Марголіна, Василій Ульяновський. – К.: Либідь, 2005. – 352 с.: іл.

31. Наєнко М. Художня література України: Відміфів до модерної реальності. – К.: видавничий центр «Просвіта», 2008. – 1063 с.
32. Національний заповідник «Софія Київська» / Н. Куковальська, Н. Нікітенко, І. Марголіна та ін. – К.: Балтія-Друк, 2009. – 224 с.: іл.
33. Низовський А.Ю. Сто великих чудес України. – К.: Арій, 2007. – 415 с. – (100 великих).
34. Нікітенко Н.М. Собор Святої Софії в Києві. – К.: Техніка, 2000. – 232 с. – (Національні святині України).
35. Памятники искусства Советского Союза: Украина и Молдавия: Справочник-путеводитель. – М.: Искусство, 1982. – 496 с.
36. Печерський В. Українські монастирі. К.: Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2008. – 400 с. – (Невідома Україна).
37. Плачинда С. Словник давньоукраїнської міфології. Український письменник, 1993. – 63 с.
38. Раппорт П.А. Зодчество Древней Руси. – Ленинград: Наука, 1986.
39. Рассоха І.М. Язичництво народів Європи. – Харків: Ранок, 2002. – 144 с.
40. Рассоха І.М. Язичницькі релігії та міфи народів світу. – Харків: Ранок, 2002. – 144 с.
41. Сележан Й.-Т. Дорога до храму: Православні свята. – Ч.: Прут, 1994. – С. 266–282.
42. Сліпушко О. Код Святої Софії. – К.: Аконті, 2007. – 256 с.
43. Софія Київська: Державний архітектурно-історичний заповідник: Альбом. – К.: Мистецтво, 1971. – 321 с.
44. 100 найвідоміших образів української міфології. – К.: Орфей, 2002. – 448 с.
45. Степовик Д. Історія української ікони Х–ХХ століть. – К.: Либідь, 2004. – 440 с.
46. Субтельний О. Україна: Історія. – К.: Либідь, 1993. – 720 с.
47. Українська ікона XV–XVII ст. – Львів, 1994. – 48 с.
48. Уманцев Ф.С. Мистецтво давньої України. Історичний нарис. – К.: Либідь, 2002. – 328 с.
49. Чудотворна ікона Холмської Богородиці: Повернення з небуття. – Луцьк: Ініціал, 2003. – 36 с.: іл.
50. Шаров І. 100 видатних імен України. – К.: Альтернативи, 1999. – 503 с.
51. Шилов Ю. Истоки славянской цивилизации. – К.: МАУП, 2004. – 704 с.
52. Щербаківський В. Українське мистецтво: вибрані неопубліковані праці. – К.: Либідь, 1995. – 288 с.

Додаткова література до теми

«Українська архітектура»

1. Архипов Н.И., Раскин А.Г. Бартоломео Карло Растрелли. 1675-1744 – Ленинград-Москва: Искусство, 1964. – 109 с. *В 31541 73 А 87*
2. Асєєв Ю.С. Архітектурні пам'ятки України. – К.: Рад. школа, 1970. – 87 с.
3. Асєєв Ю.С. Джерела. Мистецтво Київської Русі. – К.: Мистецтво, 1980. – 215 с., іл. – (Нариси з історії українського мистецтва). *Б 34 6518 7 (с2) А 901*
4. Асєєв Ю.С. Мистецтво стародавнього Києва. – К.: Мистецтво, 1969. – 238 с. *А 200 774 – 200 775 7 А 90*
5. Асєєв Ю.С. Шедеври світової архітектури. – К.: Рад. школа, 1982. – 87с.
6. Білецький П.О. Українське мистецтво другої половини XVII–XVIII ст. – К.: Мистецтво, 1981. – 160 с. – (Нариси з історії українського мистецтва).
7. Висоцький С.О. Про що розповіли давні стіни. – К.: Наук. думка, 1978 – 144 с.
8. Гнідець Р. Архітектура українських церков. Конструкція і форма / Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Львівська політехніка». – Львів: В-во Нац. ун-ту

- «Львівська політехніка», 2007. – 140 с.
9. Гусев В.І., Дрожжин В.П., Калінцев Ю.О., Сокирко О.Г., Червінський В.І. Видатні постаті в історії України IX – XIX ст. Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети. – К.: В. школа, 2002. – 360 с.
  10. Денисов Ю., Петров А. Зодчий Растрелли: Матеріали по изучению творчества. – Ленинград: Госстройиздат (Ленингр. отд-ние), 1963. – 203 с., ил. В 29317 72 Д 39
  11. Енциклопедія українознавства: В 3т. – Т. 3. – К., 1995. – С. 824-833.
  12. Івашко Ю. Модерн Европы и Киева. – К.: Мастера, 2007. – 96 с.
  13. Історія Києва / Ред. Ю.Ю. Конфудор. – Т. 1. – К.: Наук. думка, 1982.
  14. Історія українського мистецтва: В 6 т. [Гол. ред. кол.: М.П. Бажан та ін., відп. ред. Ю.С. Асєєв]. – Т.1: Від найдавніших часів до епохи Київської Русі. – К.: АН УРСР, Гол. ред. укр. рад. енциклопедії, 1966. – 455 с. В 36317 -36318 7(с) І 90
  15. Історія українського мистецтва: В 6 т. [Гол. ред. кол.: М.П. Бажан та ін., ред. П.Г. Юрченко]. – Т.3: Мистецтво II половини XVII–XVIII ст. – К.: АН УРСР, Гол. ред. укр. рад. енциклопедії, 1968. – 439 с. В 39457-39458 7(с) І 90
  16. Історія українського мистецтва: В 6 т. [Гол. ред. кол.: М.П. Бажан та ін., ред. В.І. Касіян]. – Т.4; Кн. 2: Мистецтво II половини XIX – XX ст. – К.: АН УРСР, Гол. ред. укр. рад. енциклопедії, 1970. – 435 с. В 42726 7(с) І 90
  17. Історія української культури: В 5т. / Гол. ред. П.П. Толочко. – Т. 1. – К.: Наук. думка, 2001. – 1135 с. – Т. 2. – 847с.
  18. Історія української культури / За ред. І. Крип'якевича. – К.: Либідь, 1994. – 656 с.
  19. Козьтян Г.К. Ф.-Б.Растрелли. – Ленинград: Лениздат, 1976. – 198 с., ил. – (Зодчие нашего города). А 270827 72 К 594
  20. Крвавич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво: У 3 т. – Т.2. – Львів: Світ, 2004. – 267 с.
  21. Крвавич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво: У 3 т. – Т.3. – Львів: Світ, 2005. – 267 с.
  22. Кресальський М.Й. Софійський заповідник у Києві. Пам'ятник архітектури XI – XVIII ст. – К.: Будівельник, 1966. – 48 с., ил. – (Пам'ятки архітектури УРСР) А 168147-168148 72 с. К 80
  23. Лазарев В.Н. Мозаика Софии Киевской [Академия строительства и архитектуры УРСР, Гос. арх.-ист. заповедник «Софийский музей»]. – М.: Искусство, 1960. – 213 с., ил. В 19071 73 Л 17.
  24. Логвин Г. По Україні: Старовинні мистецькі пам'ятки. – К.: Мистецтво, 1968. – 463 с.
  25. Малаков Д. Архітектор Городецький: Архівні розвідки. – К.: Кий, 1999. – 240 с.
  26. Національний заповідник «Софія Київська» / Н. Куковальська, Н. Нікітенко, І. Марголіна та ін. – К.: Балтія-Друк, 2009. – 224 с.: ил.
  27. Овсянников Ю.М. Франческо Бартоломео Растрелли. – Ленинград: Искусство, 1982. – 223 с. – (Жизнь в искусстве). Б 365153 72 О-345.
  28. Памятники искусства Советского Союза: Украина и Молдавия: Справочник-путеводитель. – М.: Искусство, 1982. – 496 с.
  29. Петина Е.Ф. Б.К. Растрелли, 1675-1744. – Ленинград: Художник РСФСР, 1979. – 40 с., ил. – (Массовая б-чка по искусству). А 296921 73 П 294.
  30. Радченко О.Д. Поема в камені і фарбах: Історико-архітектурний нарис [про Софійський собор у Києві]. – К.: Будівельник, 1972. – 123 с., ил. А 229912 726.6 Р 15.
  31. Софія Киевская: Государственный архитектурно-исторический заповедник: Альбом [Автор ст. и сост. Г.Н. Логвин]. – К.: Мистецтво, 1971. – 51 с., ил. Г1194 726 С 681.
  32. Софія Київська: Державний архітектурно-історичний заповідник: Альбом. – К.:

Мистецтво, 1971. – 321 с.

33. 100 найвідоміших шедеврів України [О. Ламонова, Т. Романовська, М. Русяєва та ін.]. – К.: Автограф, 2004. – 496 с. – (100 найвідоміших).
  34. Уманцев Ф.С. Мистецтво давньої України. Історичний нарис. – К.: Либідь, 2002. – 328 с. Б 486898 7 У 521
  35. Шаров І. 100 видатних імен України. – К.: Альтернативи, 1999. – 503 с.
  36. Шиденко В.А., Дарманский П.Ф. Киево-Печерский государственный историко-культурный заповедник: Фотопутеводитель. – К.: Мистецтво, 1983. – 191 с. А 325760 72 (с) Ш 561.
  37. Щербаківський В. Українське мистецтво: вибрані неопубліковані праці. – К.: Либідь, 1995. – 288 с.
1. 496 с. – (100 найвідоміших).

Додаткова література до теми

«Європейське Відродження та українська культура»

1. Абеляшева Г.В., Аристова В.В. Искусство: Энциклопедия. – М.: ЗАО «РОСМЭН-ПРЕСС», 2006. – С. 166-197.
2. Бекетт В. История живописи / Пер. с англ. В.Нетесовой. – М.: ООО «Изд-во Астрель»: ООО «Изд-во АСТ», 2003. – С. 78-171.
3. Геташвили Н.В. Леонардо.– М.: ОЛМА–ПРЕСС Образование, 2005. – 128 с. – (Галерея гениев).
4. История искусства: Ренесанс. – М.: ООО «Издательство АСТ», 2003. – С. 504 с.: ил.
5. Камминг Р. Великие художники: Расшифрованные послания и символы в работах мастеров живописи / Пер. с англ. – Харьков-Белгород, 2008. – 112 с.
6. Лисовский В.Г. Архитектура эпохи Возрождения: Италия. – СПб: Азбука-классика, 2007. – 616 с.: ил.
7. Любимов Л.Д. Искусство Западной Европы. – М.: ООО “Издательство АСТ”: ООО “Издательство Астель”, 2003. – С. 86-236.
8. Мастера иконописи и фрески. – М: Вече, 2003. – 288 с.
9. Маккай Л. Мир Ренесанса.Будапешт: Корвина, 1974. – 159 с.
10. Машины Леонардо да Винчи: тайны изобретения в рукописях ученого / Под ред. Д. Лауренцы, М. Таддея, Э. Дзанона: Пер. с итал. – Москва: Изд-во «Ниола-Пресс», 240 с.: ил.
11. Музеи Ватикана. Рим: Альбом. – Премьера: АСТ, 2005. – 136 с.: ил. – (Музеи мира).
12. Наєнко М. Художня література України: Відміфів до модерної реальності. – К.: видавничий центр «Просвіта», 2008. – 1063 с.
13. Нере Ж. Микеланджело / Жиль Нере. – TASCHEN: Арт-родник, 2001. – 96 с.
14. Петкова С.М. Справочник по мировой культуре и искусству. – Ростов на Дону: Феникс, 2006. – С.249-305.

Додаткова література до теми

«Українська музична культура»

1. Берегиня України: За матеріалами радіопроеграми для жінок «Берегиня», що звучали в ефірі протягом 1991-1994 років / Упор.Т.Косенко. – К.: Мистецтво, 1995. – 288 с. – С.46-48.
2. Головащенко М. На вершині світової слави. Соломія Крушельницька // Українки в історії / За заг. ред. В.Борисенко. – К.: Либідь, 2004. – С. 248-250.
3. Грица С. Ніна Матвієнко. Життя у пісні // Українки в історії / За заг. ред. В.Борисенко. – К.:

Либідь, 2004. – С. 301-305.

4. Гусев В.І., Дрожжин В.П., Калінцев Ю.О., Сокирко О.Г., Червінський В.І. Видатні постаті в історії України IX– XIX ст. Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети. – К.: Вища школа, 2002. – 360 с. (пит. 1 – С. 242-244; пит. 2 – С. 341-344).
5. Добрянський А.М. Лідія Липковська. – Ч.: Буковина, 2000. – 48 с.
6. Енциклопедія українознавства: В 3т. – Т. 3. – К., 1996.
7. Історія українського мистецтва: У 6 т. – Т. 4. – Кн. 1, 1969; Кн. 2. – 1970.
8. Історія української музики: У 6 т. – Т. 2. – К., 1990; Т. 3. – 1990.
9. Лужицький Г. Український театр: Наукові праці, статті, рецензії: У 2 т. – Львів. 2004. – Т.1: Наукові праці. – 144 с. – Т.2: Статті, рецензії. – 360 с.
10. Мельничук Г. 1000 незабутніх імен України. – К.: Школа, 2005. – 288 с.
11. Митці України: Енциклопедичний довідник. – К.: Українська енциклопедія, 1992. – 846 с.
12. Музично-меморіальний музей Соломії Крушельницької у Львові. – Львів: Каменяр, 2002. – 63 с.
13. Оксана Петрусенко: Спогади. Листи. Матеріали / Упор. та прим. М.Кагарлицького і Г. Філіпченко. – К.: Музична Україна, 1980. – 319 с.
14. Ольховський А. Нарис історії української музики. – К.: Музична Україна, 2003. – 512 с.
15. Позняк Н. Душа, обернена до пісні [Про С. Крушельницьку] // Позняк Н., Хоменко О. Українські вісники. – Т.: Джура, 2008. – С. 32-36.
16. Позняк Н. Душа, як пісня, що не відбринить [Про В. Івасюка] // Позняк Н., Хоменко О. Українські вісники. – Т.: Джура, 2008. – С. 92-95.
17. Позняк Н. Одинокий вожак [Про Н. Яремчука] // Позняк Н., Хоменко О. Українські вісники. – Т.: Джура, 2008. – С. 96-99.
18. Соломія Крушельницька: Міста і слава. – Львів: Апріорі, 2009. – 167 с.
19. Терещенко А. Анатолій Соловьяненко. – К.: Мыстэцтво, 1988. – 215 с.
20. “Я любив вас усіх, та найбільше любив Україну...” – Коломия: Вік, 1996. – 80 с.

Додаткова література до теми

«Доба Бароко та її особливості в Україні»

1. Александрович В.С. Собор Святого Юра у Львові / В.С. Александрович, П.А. Рижков. – К.: Техніка, 2008. – 230 с.
2. Антонович В. Коротка історія Козаччини. – К.: Україна, 1991. – 158 с. (С.17-23).
3. Асєєв Ю.С. Шедеври світової архітектури. – К.: Рад. школа, 1982. – С. 64-65.
4. Бароко // Енциклопедія українознавства: В 10 т. – Т.1. – С. 94-95.
5. Бароко // Українська літературна енциклопедія : В 5 т. / Редк. І.О. Дзервін та ін. – К.: УРЕ ім. М.П. Бажана, 1988. – Т. 1 –А – Г – С.131-132.
6. Бюлетень №7: Інформаційний випуск, присвячений реставрації іконостаса церкви Воздвиження Чесного Хреста з монастиря Скит Манявський. – 2006. – серпень. – 164 с.
7. Вечерський В. Гетьманські столиці України. – К.: Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2008. – 320 с. – (Невідома Україна).
8. Віроцький Д.В. Храми Чернігова. – К.: Техніка, 1998. – 207 с. – (Національні святині України).
9. Возницький Б.Г. Микола Потоцький староста Канівський та його митці архітектор Бернард Меретин і сницар Іоанн Георгій Пінзель. – Львів: «Центр Європи», 2005. – 160 с.

10. Геник-Березовська З. Грані культур: Бароко. Романтизм, Модернізм. – К.: Гелікон, 2000. – 368 с. – (Українська модерна література).
11. Гетьман: Науково-популярне видання: У 2 т. – Т. I: Шляхи: Нариси до біографії гетьмана Івана Мазепи. – К.: Темпора, 2009. – 272 с.: іл. – Т. II: Осмислення: Нариси до історії мазепіани. – К.: Темпора, 2009. – 368 с.: іл.
12. Гнідець Р. Архітектура українських церков. Конструкція і форма / Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Львівська політехніка». – Львів: В-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2007. – 140 с.
13. Гуржій О.І., Чухліб Т.В. Сто великих постатей і подій козацької України. – К.: Арій, 2008. – 464 с. – (100 великих).
14. Енциклопедія українознавства: В 3 т. – Т. 3. – С. 801-820 (пит.4).
15. Журавльов Д.В. Мазепа: Людина, політик, легенда / Худож. – оформлювачі Б.П. Бублик, В.А. Мурликін. – Харків: Фоліо, 2007. – 382 с. – (Історичне досьє).
16. Залізняк Л. Нариси стародавньої історії України. – К.: Абрис, 1994 – 256 с. (С. 163-179).
17. Історія українського козацтва: Нариси: У двох томах / Редкол. В.А. Смолій (відп. ред.) та ін. – Т. 1. – К.: ВД «Києво-Могилянська академія», 2006. – 800 с.: іл. – Т. 2. – К.: ВД «Києво-Могилянська академія», 2007. – 724 с.: іл.
18. Історія української культури: В 5т. – Т. 2. – К.: Наук. думка, 2001. – 847 с. (С. 629-654 – пит. 4) – Т. 3. – К.: Наук. думка, 2003. – 1242 с. (С. 67-93 – пит. 2,3; С. 392 –411 –пит. 1; С. 835-854 – пит.4; С. 874-924; 945-979 – пит.3).
19. Історія української культури / За ред. І. Крип'якевича. – К.: Либідь, 1994. – 656 с. (С. 500-516).
20. Кагамлик С. Світло духовності і культури: З історії Києво-Печерської лаври XVII– XVIII. – К.: Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2008. – 327 с. – (Невідома Україна).
21. Каммінг Р. Великі художники: Расшифрованные послания и символы в работах мастеров живописи / Пер. с англ. – Харьков-Белгород, 2008. – 112 с.
22. Киркевич В.Г., Віроцький В.Д. Гетьманська столиця Батурин. – К.: Техніка, 2007. – 192 с. – (Національні святині України).
23. Кілессо Т.С. Архітектурні та мистецькі скарби Богданового краю. – К.: Техніка, 2000. – 144 с. – (Національні святині України).
24. Ковалевська О. Іван Мазепа у запитаннях та відповідях. – К.: Темпора, 2008. – 200 с.
25. Копотун В.А. Дендрологічний парк «Софіївка» – перлинковий короні парків світу: Фотонарис. – Вінниця: Книга «Вега», 2002. – 80 с.
26. Культурне відродження в Україні. – Львів: Астериск, 1993. – 220 с. (С. 98-103).
27. Макаров А. Світло українського бароко. – К.: Мистецтво, 1994. – 288 с.
28. Насенко М. Художня література України: Відмітив до модерної реальності. – К.: видавничий центр «Просвіта», 2008. – 1063 с.
29. Низовський А.Ю. Сто великих чудес України. – К.: Арій, 2007. – 415 с. – (100 великих).
30. Овсійчук В.А. Українське мистецтво XIV – I пол. XVII століття. – К. Мистецтво, 1985. – 168 с.
2. Пляшко Л. Сорочинський іконостас. – К.: Українознавство, 2001. – 120 с.
3. Срібнокарбований кіот пречистої Богоматері: Дар гетьмана Івана Мазепи // Пам'ятки України. – 2009. – №1. – С. 10-12.
31. Субтельний О. Україна: історія. – К.: Либідь, 1993. – 718 с.
32. Українське бароко та європейський контекст. – К.: Наук. думка, 1991. – 464 с.
33. Уманцев Ф.С. Мистецтво давньої України: Історичний нарис. – К.: Либідь, 2002. – 328 с.
34. Чернігівські Афіни / Передм., упоряд. текст. матеріалу, комент. до нього А.Макарова. – К.: Мистецтво, 2002. – 288 с.

35. Чижевський Д. Українське літературне бароко: Вибрані праці з давньої літератури. – К.: Обереги, 2003. – 576 с. – (Київська б-ка давнього укр. письменства. Студії; Т.4).
36. Чухліб Т. Шлях до Полтави: Україна та Росія за доби гетьмана Мазепи. – К.: Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2008. – 263 с. – (Невідома Україна).
37. Харменс ванн Рейн Рембрант / авт.-сост. В.М. Жабцев. – Минск: Харвест, 2007. – 128 с.: ил. – (Гении мировой живописи).
38. Шевчук В. Муза Роксоланська: Українська література XVI– XVII століть: У 2 кн. – Книга перша: Ренесанс. Раннє бароко. – К.: Либідь, 2004. – 400 с., ил. – Книга друга: Розвинене бароко. Пізнє бароко. – К.: Либідь, 2005. – 728 с., ил.
39. Шудря М. Лицарі булави: Розповіді про українських гетьманів. – К.: Велес, 2008. – 248 с. – (Культурна спадщина України).

Додаткова література до теми

«Епоха Просвітництва в Європі та в Україні»

1. Абеяшева Г.В., Аристова В.В. Искусство: Энциклопедия. – М.: Росмэн, 2006. – С. 224-277.
2. Бекетт В. История живописи / Пер. с англ. В. Нетесовой. – М.: ООО «Изд-во Астрель»: ООО «Изд-во АСТ», 2003. – С. 236-329.
3. Гнедич П.П. История искусств: Искусство России XVIII – XIX вв.: Живопись. Скульптура. Архитектура. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 144 с.: ил.
4. Камминг Р. Великие художники: Расшифрованные послания и символы в работах мастеров живописи / Пер. с англ. – Харьков-Белгород, 2008. – 112 с.
5. Качанівка: Альбом автографів. – К.: Темпора, 2010. – 326 с.
6. Насенко М. Художня література України: Відміфів до модерної реальності. – К.: видавничий центр «Просвіта», 2008. – 1063 с.
7. Наливайко Д.С. Зарубіжна література XIX сторіччя: Доба романтизму: Підручник / Д.С. Наливайко, К.О. Шахова. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2008. – 416 с.
8. Петкова С.М. Справочник по мировой культуре и искусству. – Ростов на Дону: Феникс, 2006. – С. 395-430.
9. Раздольская В.И. Европейское искусство XIX века. Классицизм, романтизм. – СПб.: Издательская Группа «Азбука-классика», 2009. – 368 с.
10. Сидор-Гібелінда О. Українці на венеційській бієнале: сто років присутності. – К.: Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2008. – 303 с. – (Невідома Україна).

Додаткова література до теми

«Українське малярство»

1. Александр Мурашко. // Великие художники. – Часть 28. – 32 с.
2. Белічко Ю, Ізотов А. Палітра століть: Вибрані твори живопису з музеїв України. – К.: Балтія-друк, 2006. – 200 с.
3. Берегиня України: За матеріалами радіопрोगрами для жінок “Берегиня”, що звучала в ефірі протягом 1991–1994 років/ Автор-упорядник Т. Косенко. – К.: Мистецтво, 1995. – 288 с.
4. Білокур К. Я буду художником! / Упор. М. Кагарлицький. – К.: Спалах ЛТД, 1995. – 212 с.
5. Білокур К. // Митці України: Енциклопедичний довідник. – К.: УЕ, 1992. – С. 70-71.
6. Видатні постаті в історії України IX – XIX ст. Короткі біографічні нариси та художні портрети. – К.: Вища школа, 2002. – С. 278-281 (пит. 2), С. 341-344 (пит. 4).

7. Вічний як народ. Сторінки до біографії Т.Г. Шевченка: Навчальний посібник. /Автори-упорядники О.І. Руденко, Н.Б. Петренко. – К.: Либідь, 1998. – 272 с.
8. Волинська О. Український європеєць [С.Васильківський] // Культура і життя. – 2009. – 16-25 жовтня. – С. 29.
9. Горбачов Д.О. На карті українського авангарду / Українське мистецтво та архітектура кін. XIX – поч. XX ст. – К.: Наукова думка, 2000. – С. 93-105.
10. Гусев В.І., Дрожжин В.П., Гусев В.І., Дрожжин В.П., Калінцев Ю.О., Сокирко О.Г., Червінський В.І. Видатні постаті в історії України IX – XIX ст. Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети. – К.: Вища школа, 2002. – 360 с. (пит. 3 С.16-32).
11. Енциклопедія українознавства: В 3т. – Т. 3. –К., 1996. – С.824– 833 (пит.2, 3).
12. Єфремов С. Історія українського письменства. – К.: Феміна, 1995. – 688с. (пит. 2 С. 358-385).
13. Жаборюк А.А. Мистецтво живопису і графіки на Україні в першій половині і середині XIX ст. – К. – Одеса: Вища школа, 1983, – 207 с. – (С.25–200).
14. Ионина Н.А. 100 великих картин. – М.: Вече, 2004. – 512 с. (пит. 3. – 262-266, 312-317, 331-334).
15. Кагарлицький М. Катерина Білокур. Талант від Бога // Українки в історії / За заг. ред. В.Борисенко. – К.: Либідь, 2004. – С. 240-245.
16. Кара-Васильєва Т. Марія Приймаченко // Українки в історії / За заг. ред. В.Борисенко. – К.: Либідь, 2004. – С. 246-247.
17. Катерина Білокур: малярство і проза. – К.: Родовід-Оранта, 2009. –108 с.
18. Катерина Білокур очима сучасників / Упор. М. Кагарлицький. – К.: Томіріс, 2000.
19. Катерина Білокур: Фотокнига. – Київ: Спалах, 2001. – 128 с.
20. Лагутенко О. Нариси з історії української графіки XX століття. – К.: Грані-Т, 2009. – 168 с.
21. Лагутенко О. Українська графіка першої третини XX століття. – Київ: Грані-Т, 2009. – 184 с.
22. Лобаковський Б.Б., Говдя П.І. Українське мистецтво другої половини XIX ст. – поч. XX ст. – К.: Мистецтво, 1989.
23. Малаков Д. Архітектор Городецький. – К.: Кий, 1999. – 240 с.
24. Марія Приймаченко: Альбом. / Автор-упор. Н. Велігоцька. – К.: Мистецтво, 1994. – 132 с.
25. Меднікова Г.С. Українська і зарубіжна культура XX століття. – К.: Знання, 2002. – 216 с.
26. Мельничук Г. 1000 незабутніх імен України. – К.: Школа, 2005. – 288 с.
27. Митці України: Енциклопедичний довідник. – К.: Українська енциклопедія, 1992. – 846 с.
28. Михаил Бойчук и его школа // Великие художники. – Часть 24. – 32 с.
29. Огієнко І. (Митрополит Іларіон). Тарас Шевченко, – К.: Наша л-ра і наука, 2002. – 440 с. (пит 1. – С.42-43).
30. Позняк Н. Ікони не нашого часу [Про К. Білокур] // Позняк Н., Хоменко О. Українські вісники. – Т.: Джура, 2008. – С.15-18.
31. Позняк Н. Тетяна Яблонська: «У творчості я завжди намагалася бути щирою» // Позняк Н., Хоменко О. Українські вісники. – Т.: Джура, 2008. – С.58-61.
32. Попович М. Нарис історії культури України. – К. АртЕк, 2001. – 728 с.
33. Рубан-Кравченко В. Кричевські і українська культура XX століття. Василь Кричевський. – К.: Криниця, 2004. – 704 с.: іл.
34. Сидор-Гібелінда О. Українці на венеційській бієнале: сто років присутності. – К.: Інформаційно-аналітична агенція «Наш час», 2008. – С.82-91, 110-125. – (Невідома Україна).
35. Скляренко В.М., Иовлева Т.В., Рудычева И.А. 100 знаменитых художников, XIX– XX вв. – Харьков: Фолио, 2003. – 511 с.

36. Скляренко В.М., Иовлева Т.В., Батий Я.А., Панкова М.А. Сто знаменитых женщин Украины. – Харьков: Фолио, 2003. – С. 52-58.
37. Степовик Д. Скарби України. – К.: Веселка, 1991. – С. 179-186.
38. Степовик Д.В. Українське мистецтво I половини XIX століття. – К.: Мистецтво, 1982. – 191 с.
39. Сто найвідоміших українців. – М.: Вече, К.: Орфей, 2002. – 592 с.
40. 100 найвідоміших шедеврів України. – К.: Автограф, 2004. – 496 с.
41. Тарас Шевченко // Великие художники. – Часть 24. – 32 с.
42. Тарас Шевченко: Життя і творчість у документах, фотографіях, ілюстраціях. – К.: Радянська школа, 1991. – 345 с. (пит.1).
43. Українки в історії / За заг. ред. В. Борисенко. – К.: Либідь, 2004. – 328 с.
44. Українське мистецтво та архітектура кінця XIX– початку XX століття. – К.: Наук. думка, 2000. – 240 с.
45. Шаров І. 100 видатних імен України. – К.: Альтернативи, 1999. – 503 с.
46. Яцюк В. Малярство і графіка Тараса Шевченка. – К.: Рада, 2003. – 368 с.

Додаткова література до теми

«Українська культура в контексті ідейно-естетичних шукань XIX ст.»

1. Абеяшева Г.В., Аристова В.В. Искусство: Энциклопедия. – М.: Росмэн, 2006. – С. 282-291.
2. Бекетт В. История живописи / Пер. с англ. В.Нетесовой. – М.: ООО «Изд-во Астрель»: ООО «Изд-во АСТ», 2003. – С. 330-387.
3. Біла А. Символізм. Наукове видання. – К.: Темпора, 2010. – 272 с.
4. Бірюльов Ю. Мистецтво Львівської сецесії. – Львів: «Центр Європи», 2005. – 184 с.
5. Геник-Березовська З. Грані культур: Бароко. Романтизм, Модернізм. – К.: Гелікон, 2000. – 368 с. – (Українська модерна література).
6. Гнедич П.П. История искусств: Европейское искусство Нового времени: Живопись. Скульптура. Архитектура. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 144 с.: ил.
7. Жук О. Головна будівля львівської політехніки / Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Львівська політехніка». – Львів: В-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2008. – 75 с.
8. Ивашко Ю. Модерн Европы и Киева. – К.: Мастера, 2007. – 96 с.
9. Історія української літератури XIX ст.: У 2 кн.: Підручник / За ред. М.Г. Жулинського. – К.: Либідь, 2005. – Кн. 1. – 656 с. – К.: Либідь, 2006. – Кн. 2. – 712 с.
10. Історія української літератури XIX ст. (70-90-ті роки): У 2 кн.: Підручник / О.Д. Гнідан, Л.С. Дем'янівська, С.С. Кіраль та ін.; За ред. О.Д. Гнідан. – К.: Вища шк., 2002. – Кн. 1. – 575 с. – К.: Вища шк., 2003. – Кн. 2. – 439 с.
11. Історія української літератури. Кінець XIX – початок XX ст.: У 2 кн.: Підручник / За ред. проф. О.Д. Гнідан. – К.: Либідь, 2005. – Кн. 1. – 624 с. – К.: Либідь, 2006. – Кн. 2. – 496 с.
12. Історія української літератури та літературно-критичної думки першої половини XIX століття: Підручник / За ред. О.А. Галича. – К.: Центр навчальної літератури, 2006. – 392 с.
13. Камминг Р. Великие художники: Расшифрованные послания и символы в работах мастеров живописи / Пер. с англ. – Харьков-Белгород, 2008. – 112 с.
14. Киркевич В.Г. Володимирський собор у Києві. – К.: Техніка, 2004. – 208 с. – (Національні святині України).
15. Наєнко М. Художня література України: Відміфів до модерної реальності. – К.: видавничий центр «Просвіта», 2008. – 1063 с.

16. Михаил Врубель: Альбом / П.Ю.Климов. – Москва: АРТ-родник, 2001. – 72 с.: ил.
17. Петкова С.М. Справочник по мировой культуре и искусству. – Ростов на Дону: Феникс, 2006. – С.431-502.
18. Стайн Дж. Сучасна драматургія в теорії та театральній практиці: У 3 кн. – Т. 1: Реалізм і натуралізм. – Львів: Львівський нац. ун-т імені І.Франка, 2003. – 256 с. – Т. 2: Символізм, сюрреалізм і абсурд. – Львів: Львівський нац. ун-т імені І.Франка, 2003. – 272 с. – Т. 3: Експресіонізм та епічний театр. – Львів: Львівський нац. ун-т імені І.Франка, 2004. – 286 с.
19. Фреш К. и Ж. Тулуз-Лотрек / пер. с фр. З. Федотовой. – Москва: АСТ: Астрель, 2006. – 176 с.

Додаткова література до теми

«Українська скульптура»

4. Білецький П.О. Українське мистецтво другої половини XVII–XVIII ст. – К.: Мистецтво, 1981. – 160 с. – (Нариси з історії українського мистецтва).
5. Висоцький С.О. Про що розповіли давні стіни. – К.: Наук. думка, 1978 – 144 с.
6. Возницький Б.Г. Микола Потоцький староста Канівський та його митці архітектор Бернارد Меретин і сницар Іоанн Георгій Пінзель. – Львів: «Центр Європи», 2005. – 160 с.
7. Єшкілев В. Втеча майстра Пінзеля. – К.: Грані-Т, 2007. – 192 с.
8. Зінич С.Г., Капельгородська Н.М. Іван Кавалерідзе [Скульптор, кінорежисер і театральний діяч, нар. арт. УРСР]. – К.: Мистецтво, 1971. – 184 с., іл.. – (Майстри сцени та екрана). А 222644-222645 731 (с2) 3-63.
9. Іван Кавалерідзе [Скульптор, діятель театру і кіно; Сост. И примеч. Н.М. Капельгородской]: Сб. ст. и воспоминаний. – К.: Мистецтво, 1988. – 177 [2] с., ил.
10. Іоанн Георг Пінзель. Посвята // Пам'ятки України. – 2009. – №1. – С. 59-61.
11. Іоанн Георг Пінзель. Скульптура. Перетворення. – К.: Грані-Т, 2009. – 240 с.
12. Кононенко Є. Жертва забутого майстра. – К.: Грані-Т, 2007. – 180 с.
13. Кравич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво: У 3 т. – Т.2. – Львів: Світ, 2004. – 267 с.
14. Кравич Д.П., Овсійчук В.А., Черепанова С.О. Українське мистецтво: У 3 т. – Т.3. – Львів: Світ, 2005. – 267 с.
15. Ліпідаріум для колекції кам'яної пластики Дніпропетровського історичного музею імені Д. Яворницького // Пам'ятки України. – 2009. – №1. – С. 46-49.
16. Митці України: Енциклопедичний довідник [М.Г. Лабінський, В.С. Мурза; за ред. А.В. Кудрицького]. – К.: Укр. енциклопедія, 1992. – 846 с. А 393782 7 М-67
17. Овсійчук В.А. Українське мистецтво другої половини XVI – першої половини XVII ст.: Гуманістичні та визвольні ідеї [АН УРСР, Ін-т мистецтва, фольклору та етнографії ім. М.Т. Рильського. – К.: Наук. думка, 1985. – 183 с. Б 397239-Б 397240; 7 О-34
18. Олександр Архипенко : Альбом [Есе В.О. Коротича]. – К.: Мистецтво, 1989. – 200 с. А 374600 7 А-87
19. Орленко П. Видатний роменець – великому черкащанину // Пам'ять століть. – 2001. – №3. – С. 154-157.
20. Софія Київська: Державний архітектурно-історичний заповідник: Альбом. – К.: Мистецтво, 1971. – 321 с.

Додаткова література до теми

«Доба модерну та українська культура кінця XIX – початку XX ст.»

1. Абеляшева Г.В., Аристова В.В. Искусство: Энциклопедия. – М.: Росмэн, 2006. – С. 282-291.
2. Бекетт В. История живописи / Пер. с англ. В.Нетесовой. – М.: ООО «Изд-во Астрель»: ООО «Изд-во АСТ», 2003. – С. 330-387.
3. Бірюльов Ю. Мистецтво Львівської сецесії. – Львів: «Центр Європи», 2005. – 184 с.
4. Геник-Березовська З. Грані культур: Бароко. Романтизм, Модернізм. – К.: Гелікон, 2000. – 368 с. – (Українська модерна література).
5. Гнедич П.П. История искусств: Европейское искусство Нового времени: Живопись. Скульптура. Архитектура. – М.: Изд-во Эксмо, 2005. – 144 с.: ил.
6. Жук О. Головна будівля львівської політехніки / Міністерство освіти і науки України, Національний університет «Львівська політехніка». – Львів: В-во Нац. ун-ту «Львівська політехніка», 2008. – 75 с.
7. Ивашко Ю. Модерн Европы и Киева. – К.: Мастера, 2007. – 96 с.
8. Камминг Р. Великие художники: Расшифрованные послания и символы в работах мастеров живописи / Пер. с англ. – Харьков-Белгород, 2008. – 112 с.
9. Наєнко М. Художня література України: Відмітив до модерної реальності. – К.: видавничий центр «Просвіта», 2008. – 1063 с.
10. Михаил Врубель: Альбом / П.Ю.Климов. – Москва: АРТ-родник, 2001. – 72 с.: ил.
11. Петкова С.М. Справочник по мировой культуре и искусству. – Ростов на Дону: Феникс, 2006. – С.431-502.

Додаткова література до теми

«Український театр»

1. Акторська майстерність корифеїв. – К.: Мистецтво, 1973. – 184 с.
2. Антонович Д. Український театр // Українська культура: Лекції за редакцією Д.Антоновича. – К.: Либідь, 1993. – С. 467-473 (пит. 1, 2).
3. Берегиня України: За матеріалами радіопроеграми для жінок «Берегиня», що звучали в ефірі протягом 1991-1994 років / Упор.Т.Косенко. – К.: Мистецтво, 1995. – 288 с. – С.22-31.
4. Бобенко Ю.М. Режисер Лесь Курбас. – К.: Мистецтво, 1987. – 186 с.
5. Волицька І. Театральна юність Леся Курбаса. – Львів: Інститут народознавства НАН України, 1995. – 152 с.
6. Гайдабура В. ГУЛАГ і світло театру: Листи із зони Сергія та Анни Радлових (1946-1953). – К.: Факт, 2009. – 240 с.
7. Гайдабура В. Театр між Гітлером і Сталінім. – К.: Факт, 2004. – 320 с.
8. Гусев В.І., Дрожжин В.П., Калінцев Ю.О., Сокирко О.Г., Червінський В.І. Видатні постаті в історії України IX–XIX ст. Короткі біографічні нариси. Історичні та художні портрети. – К.: Вища школа, 2002. – С. 345-350 (пит. 1).
9. Дальський В. Театральними шляхами: Спогади народного артиста СРСР, лауреата Державної премії УРСР імені Т.Г.Шевченка. – К.: Мистецтво, 1981. – 79 с.
10. До Курбаса – це вперед! Театр і література в житті і діяльності митця// Рад. літературознавство. – 1988. – № 2. – С. 3-11.
11. Енциклопедія українознавства у 3 т. Т.3. – К., 1995. – С. 840-865 (театр).
12. Історія української культури. / за ред. І.Крип'якевича. – К.: Либідь, 1994. – 656 с. (С. 593-

620, 380-384).

13. Клевцова Л.Д. Вогні рампи. – К.: Реклама, 1977. – 175 с.
14. Корифеї українського театру. – К., 1982.
15. Корнієнко Н. Лесь Курбас: репетиція майбутнього. – К.: Факт, 1998 – 469 с.
16. Корнієнко Н. Український театр у переддень третього тисячоліття. Пошук. (Картини світу. Ціннісні орієнтації. Мова. Прогноз). – К.: Факт, 2000. – 160 с.
17. Красильникова О.В. Історія українського театру ХХ ст. – К.: Либідь, 1999. – 208 с.
18. Курбас Л. // Українська літературна енциклопедія: У 5 т. – Т. 2. – С. 108-109.
19. Курбас Л.С. Березиль: Із творчої спадщини / Упор. М.Г. Ладинський. – К.: Дніпро, 1971. – 518 с.
20. Курбас Л.С. “Молодий театр”: Генеза. Завдання. Шляхи. К.: Мистецтво, 1991. – 289 с.
21. Лемещенко А. Марія Заньковецька – легенда українського театру // Українки в історії / За заг. ред. В.Борисенко. – К.: Либідь, 2004. – С. 259-268.
21. Лужицький Г. Український театр: Наукові праці, статті, рецензії: У 2 т. – Львів. 2004. – Т.1: Наукові праці. – 144 с. – Т.2: Статті, рецензії. – 360 с.
22. Мар'яненко І.О. Минуле українського театру. – К.: Мистецтво, 1953. – 184 с.
23. Марьяненко И. Прошлое украинского театра: Воспоминания. – М.: Искусство, 1954. – 250 с.
24. Мельничук Г. 1000 незабутніх імен України. – К.: Школа, 2005. – 288 с.
25. Мистецтво України: Біографічний довідник. – К.: Укр. енциклопедія, 1997. – 700 с.
26. Митці України: Енциклопедичний довідник. – К.: Українська енциклопедія, 1992. – 846 с.
27. Позняк Н. Геній народного мистецтва [Про М. Заньковецьку] // Позняк Н., Хоменко О. Українські вісники. – Т.: Джура, 2008. – С. 27-31.
28. Стайн Дж. Сучасна драматургія в теорії та театральній практиці: У 3 кн. – Т. 1: Реалізм і натуралізм. – Львів: Львівський нац. ун-т імені І.Франка, 2003. – 256 с. – Т. 2: Символізм, сюрреалізм і абсурд. – Львів: Львівський нац. ун-т імені І.Франка, 2003. – 272 с. – Т. 3: Експресіонізм та епічний театр. – Львів: Львівський нац. ун-т імені І.Франка, 2004. – 286 с.
29. Хоменко О. Курбас із театру предвічного // Позняк Н., Хоменко О. Українські вісники. – Т.: Джура, 2008. – С. 72-75.
30. Шаров І. 100 видатних імен України. – К.: Альтернативи, 1999. – 503 с. – С. 166-168; 147-151 (пит. 1); С. 127-131 (пит. 3).

Додаткова література до теми

«Українська культура в загальноєвропейському контексті ХХ - ХХІ ст.»

1. Абеяшева Г.В., Аристова В.В. Искусство: Энциклопедия. – М.: Росмэн, 2006. – С. 282-291.
2. Авангард Йогансена: На основі книги Майка Йогансена «Подорож ученого доктора Леонардо і його майбутньої коханки прекрасної Альчести у Слобожанську Швейцарію». – Львів: ВД «Наутітус», 2007. – 200 с.: 150 іл.
3. Андреева Е. Постмодернизм: Искусство второй половины ХХ – начала ХХІ века. – СПб: Азбука-классика, 2007. – 486 с. – (Новая история искусства).
4. Бекетт В. История живописи / Пер. с англ. В. Нетесовой. – М.: ООО «Изд-во Астрель»: ООО «Изд-во АСТ», 2003. – С. 330-387.
5. Біла А. Сюрреалізм. Наукове видання. – К.: Темпора, 2010. – 208 с.
6. Біла А. Український літературний авангард: Пошуки. Сильові напрямки. – К.: Смолоскип, 2006. – 464 с.
7. Біла А. Футуризм. Наукове видання. – К.: Темпора, 2010. – 248 с.

8. Біленкова С.В. Архітектура Чернівців XIX – першої половини XX століть. – Чернівці: Букрек, 2009. – 429 с.: іл.
9. Бірюлов Ю. Мистецтво львівської сецесії. – Львів: Центр Європи, 2005. – 184 с.
10. Гайдабура В. ГУЛАГ і світло театру: Листи із зони Сергія та Анни Радлових (1946-1953). – К.: Факт, 2009. – 240 с.
11. Генік-Березовська З. Грані культур: Бароко. Романтизм, Модернізм. – К.: Гелікон, 2000. – 368 с. – (Українська модерна література).
12. Герман М. Модернізм: Искусство первой половины XX века. – СПб: Издательский дом «Азбука-классика», 2008. – 480 с.: ил. – (Новая история искусства).
13. Гроно нездоланих співців: Літературні портрети українських письменників XX сторіччя, твори яких увійшли до оновлених шкільних програм: Навчальний посібник для вчителів та учнів старших класів середніх шкіл / Упоряд. В.І. Кузьменко. – К.: Укр. письменник, 1997. – 285 с.
14. Гундорова Т. Український літературний постмодерн: Післячорнобильська бібліотека – К.: Критика, 2005. – 264 с.
15. Дали Марко ди Капуа: Альбом. – Москва: АСТ, Астрель, 2005. – 270 с.
16. Доброокий: Спогади про Івана Світличного. – К.: Час, 1998. – 572 с. – (Українська модерна література).
17. З порога смерті. Письменники України – жертви сталінських репресій. – К.: Рад. письменник, 1991. – 494 с.
18. Енциклопедія постмодернізму / За ред. Ч. Вінквіста та В. Тейлора; Перекл. з англ. В. Шовкун. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2003. – 503 с.
19. Ільєнко І. У жорнах репресій: Оповіді про українських письменників (За архівами ДПУ-НКВС). – К.: Веселка, 1995. – 447 с.
20. Ільницький О. Український футуризм. 1914 – 1930 / Перекл. з англ.. Р. Тхорук. – Львів: Літопис, 2003. – 456 с.
21. Історія української літератури. Кінець XIX – початок XX ст.: У 2 кн.: Підручник / За ред. проф. О.Д. Гнідан. – К.: Либідь, 2005. – Кн. 1. – 624 с. – К.: Либідь, 2006. – Кн. 2. – 496 с.
22. Зеров М. Українське письменство: Нове українське письменство. Статті, рецензії, нотатки, виступи. Листи. / Упор. М.Сулима. – К.: Вид-во Соломії Павличко "Основи", 2002. – 1301 с.
23. Каммінг Р. Великие художники: Расшифрованные послания и символы в работах мастеров живописи / Пер. с англ. – Харьков-Белгород, 2008. – 112 с.
24. Кирло Х. Словарь символов: 1000 статей о важнейших понятиях религии, литературы, архитектуры, истории / Пер. с англ. Ф.Капицы, Т. Колядич, – М.: Центрполиграф, 2010. – 525 с.
25. Корогодський Р. Брама світла. Шістдесятники. – Львів: Вид-во українського католицького університету, 2009. – 655 с.
26. Коцюбинська М. Мої обрії: В 2-х т. – Т.1. — К.: Дух і літера, 2004. – с. – Т. 2. – К.: Дух і літера, 2004.– 386 с.
27. Лавріненко Ю. Розстріляне відродження: Антологія 1917-1933: Поезія-проза-драма-есеї / Підгот. тексту, фахове ред. і передм. проф. Наєнка М.К. – К.: Вид. центр «просвіта», 2001. – 794 с.
28. Марія Приймаченко: Альбом. / Автор-упор. Н. Велігоцька. – К. Мистецтво, 1994. – 132 с.
29. Марушкевич А.А. Невтомний працівник українського ренесансу Іван Огієнко: Педагогічний аспект. – К.: Четверта хвиля. 1996. – 128 с.
30. Марчук І. Життя і творчість / Іван Марчук. – К.: Мистецтво, 1996. – 176 с.: іл.
31. Меднікова Г.С. Українська і зарубіжна культура XX століття. – К.: Знання, 2002. – 216 с.

32. Насенко М. Художня література України: Відміфів до модерної реальності. – К.: видавничий центр «Просвіта», 2008. – 1063 с.
33. Наріжний С. Українська еміграція: Культурна праця української еміграції між двома світовими війнами. – Ч.1. – Львів-Кент-Острог, 2008. – 372 с., іл.
34. Обертас О. Український самвидав: Літературна критика та публіцистика (1960 – початок 1970-х років): Монографія / Національна академія наук України, Інститут літератури ім. Т.Г. Шевченка. – Смолоскип, 2010. – 300 с.
35. Опанас Заливаха. Альбом / Упор. Б.Мисюга. – К.: Смолоскип, 2003. – 160 с.: іл.
36. Петкова С.М Рубан-Кравченко В. Кричевські і українська культура ХХ століття. Василь Кричевський. – К.: Криниця, 2004. – 704 с.: іл. Справочник по мировой культуре и искусству. – Ростов на Дону: Феникс, 2006. – С.431-502.
37. Позняк Н., Хоменко О. Українські вісники. – Т.: Джура, 2008. – 208 с.
38. Розстріляне Відродження: Хрестоматія // Упорядники Ю.І. Хізова, В.В. Щоголева. – Харків: Торсинг плюс, 2008. – 608 с.
39. Рубан-Кравченко В. Кричевські і українська культура ХХ століття. Василь Кричевський. – К.: Криниця, 2004. – 704 с.: іл.
40. Свербілова Т, Малютіна Н., Скорина Л. Від модерну до авангарду: Жанрово-стильова парадигма української драматургії першої третини ХХ століття. – Черкаси, 2009. – 598 с.
41. Сверстюк Є. Блудні сини України. – К.: Знання, 1993. – 256 с. – (Українське відродження: історія і сучасність / Б-ка журналу «Пам'ятки України», Кн.13; вип. 1-2).
42. Сніжко М. Оводи Василя Симоненка. – Черкаси: Відлуння-Плюс, 2004. – 172 с.
43. Сучасна українська література кінця ХХ ст. – початку ХХІ ст. / Упорядкув. текстів, передм., підготовка навч.-метод. Матеріалів І.М. Андрусика. – К.: Школа, 2006. – 464 с.
44. Тарнашинська Л. Українське шістдесятництво: профілі на тлі покоління (Історико-літературний та поети кальний аспекти) / Інститут літератури імені Т.Шевченка НАН України. – К.: Смолоскип, 2010. – 632 с.
45. Українське мистецтво ХV–ХХ з приватних збірок: Мистецьке видання / Упорядник Тарас Лозинський. – Київ-Львів: Оранта, 2007. – 150 с.
46. Усі українські письменники / Упорядники Ю.І. Хізова, В.В. Щоголева. – Х.: Торсінг Плюс, 2006. – 384 с.
47. Хархун В. Соцреалістичний канон в українській літературі: генеза, розвиток, модифікації: Монографія. – Ніжин: Гідромакс, 2009 – 508 с.
48. Хороб С. Українська модерна драма кінця ХІХ – початку ХХ століття: Неоромантизм, символізм, експресіонізм. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 414 с.
49. Хороб С. Українська релігійна драма кінця ХІХ – початку ХХ століття: Проблематика, жанрово-стильова своєрідність. – Івано-Франківськ: Плай, 2001. – 144 с.
50. Шаповал Ю. Україна ХХ століття: Особи та події в контексті важкої історії. – К.: Генеза, 2001. – 560 с.: іл.
51. Шкандрій М. В обіймах імперії: Російська і українська літератури новітньої доби. – К.: Факт, 2004. – 496 с.

Додаткова література до теми

«Українське кіномистецтво»

1. Безручко О. Невідомий Довженко. – К.: Фенікс, 2008. – 312 с.
2. Безручко О. Олександр Довженко: розсекречені документи спецслужб. – К.: Укр. письменник, 2008. – 232 с.
3. Брюховецька Л. Іван Миколайчук. – К.: Видавничий дім “Академія”, 2004 – 272 с.

4. Довженко в воспоминаниях современников. – М.: Искусство, 1982. – 278 с.
5. Довженко О. // Українська літературна енциклопедія: У 5 т. – Т. 2. – С. 81-83.
6. Енциклопедія українознавства у 3 т. – Т.3.– К., 1995. – С. 888 (О.Довженко).
7. Мельничук Г. 1000 незабутніх імен України. – К.: Школа, 2005. – 288 с.
8. Миславський В,Н. Кінословник: Терміни, визначення, жаргонізми. – Харків, 2007. – 328 с.
9. Митці України: Енциклопедичний довідник. – К.: Українська енциклопедія, 1992. – 846 с.
10. Позняк Н. Білий птах із Божою ознакою [Про І. Миколайчука] // Позняк Н., Хоменко О. Українські вісники. – Т.: Джурра, 2008. – С. 88-91.
11. Позняк Н. Великий містифікатор [Про С. Праджанова] // Позняк Н., Хоменко О. Українські вісники. – Т.: Джурра, 2008. – С. 84-87.
12. Позняк Н. Титан із долею «Титаніка» [Про О. Довженка] // Позняк Н., Хоменко О. Українські вісники. – Т.: Джурра, 2008. – С.76-79.
13. Попович М. Нарис історії культури України. – К.АртЕк, 2001. – 728 с. (С. 712-714).
14. Сергій Параджанов. Злет, трагедія, вічність: Твори, листи, документи архівів, спогади, статті, фотографії. – К.: Спалах ЛТД, 1994. – 280 с.
15. Сергій Параджанов: Колажі. Графіка.Твори декоративного мистецтва. – К.: Дух і літера, 2008. – 54 с.
16. Сергій Параджанов: перед судом тоталітарним і вічності // Воля. – 1998. – №3. – 16 с.
17. Степанишин Б. Дивосвіт Олександра Довженка. До 100-річчя від дня народження: Літературно-критичний нарис. – К.: Просвіта, 1994. – 56 с.
18. Шаров І. 100 видатних імен України. – К.: Альтернативи, 1999. – 503 с. – С. 166-168; 147-151 (пит. 1); С. 127-131 (пит. 3).
19. Шудря М. Геній найвищої проби: Нариси. Розвідки. Рецензії. Інтерв'ю. Публікації / За ред. Л. Череватенка. – К.: Юніверс, 2005. – 384 с.

Перелік посилань на електронні носії

1. Античные секреты: Пять фильмов на двух дисках (Vizirvideo).
2. Барви Софіївки: Романтична подорож в історичне минуле парку. Прогулянка парком в різні пори року.
3. Барокко (Direct media).
4. Батурин.
5. Библия. – (Энциклопедия Кирилла и Мефодия).
6. Богословская энциклопедия. – (Direct media).
7. Большая энциклопедия живописи стран мира.
8. Большая энциклопедия живописи: Лувр.
9. Большая энциклопедия живописи: Энциклопедия.
10. Большая энциклопедия Кирилла и Мефодия 2010: Эпоха знаний. – (Энциклопедия Кирилла и Мефодия).
11. Будапешт. Відень (SV-Tour).
12. Великие зодчие (Энциклопедия).
13. Венеція (Золотой глобус).
14. Венский собор святого Стефана: От средних веков до наших дней – от катакомб до Высокой башни. – Вена, Oculus film, 2009.
15. Возрождение (Direct media).
16. 80 чудес света: В захватывающем кругосветном путешествии! (Загадки истории ВВС). – Диск 1-3.

17. Восточные коллекции: 22 слайд-шоу из электронного собрания ДиректМедиа (Direct media).
18. Всемирная история живописи Рассказывает Венди Бэкет, Мега видео, 2009.
19. Все о Крыме: Дворцы и имения, Горизонт, 2007.
20. Вулицями Чернівців: Диск 1,2. – Фелікс-фільм.
21. Глинская Пустынь Рождества Пресвятой Богородицы: Ставропигиальный мужской монастырь: Орбита, 2006.
22. Государственный Эрмитаж, Амфора, 2008.
23. Глухів – гетьманська столиця. – Національний заповідник «Глухів».
24. Гравюра 5000 шедевров. – (Direct media).
25. Древний и средневековый Крым: История Крыма до XV в. Таврийские поселения. Скифские городища. –ИПП СЭЛД, 2002.
26. Дворцы Джайпура, Красный Форд, Тадж Махал (Самые красивые памятники мира; Discovery channel).
27. Дворцы и замки Европы. – Москва, 2005. – (Direct media).
28. Древняя Греция (О чем знали древние, Discovery channel).
29. Дрезден, 2006.
30. Енциклопедія трипільської цивілізації: У 2 т.
31. Загадки Иеронима Босха. – (Великие мастера. BBC).
32. Замки Закарпаття. – Слово, 2003 (Колекція).
33. Замки Тернопілля. (Мандруємо Україною).
34. Замки України. – К.: Атлантік, 2006.
35. Замки України: історія, фотогалерея, легенди і таємниці (Atlantic project).
36. Золоті сторінки української культури: Диск 1, 2 / Академія мистецтв України, Ін-т культурології.
37. Исаак Левитан. – (Галерея изобразительного искусства).
38. Искусство: Большая детская электронная энциклопедия. – (Master media).
39. Искусство Древнего Египта. – (Direct media).
40. Искусство символизма: Электронная библиотека (Direct media).
41. История живописи в шедеврах. – В 2 т. – Т.1, 2.
42. История костюма, одежды.
43. Италия (1000 мест, которые стоит посетить; travel & living).
44. Історія України: 4 DVD.
45. Історія українських земель: В 3 ч. – Ч.1 Дорогами України. Дисиденти. Замки України. Нескорена Україна. Собор на крові. Голодомор.- Ч.3: Галицько-Волинське князівство. Київ. Волинь. – (Невідома Україна).
46. Кореджо и Пьетро Делла Франческа. – (Домашняя галерея).
47. Культуры мира. – Москва, 2005. – (Энциклопедия 2005).
48. Львів, 2009.
49. Мировая художественная культура: Культура стран Древнего и средневекового Востока. – Москва: Новый диск, 2005.
50. Мировая художественная культура: От зарождения до XVII века. – Питер, 2006. – (Мировая художественная культура).
51. Мировая художественная культура: От наскальных рисунков до киноискусства: 2 CD. – Москва: Новый диск, 2004.
52. Мировая художественная культура: XX век: Изобразительное искусство и дизайн. – Питер, 2007. – (Мировая художественная культура).

53. Мировая художественная культура: XX век: Изобразительное искусство и дизайн. – Питер, 2008. – (Мировая художественная культура).
54. Мировая художественная культура: XX век: Литература. – Питер, 2008. – (Мировая художественная культура).
55. Мировая художественная культура: XIX век: Изобразительное искусство, музыка и театр. – Питер, 2007. – (Мировая художественная культура).
56. Мировая художественная культура: Эпоха Просвещения. – Питер, 2008. – (Мировая художественная культура).
57. Мировые сокровища культуры: Документальные фильмы: В 3 ч.
58. Мировые шедевры: Архитектура: Цифровая фотобиблиотека дизайнера. – Киев: Енисей Групп, 2007.
59. Мифы и легенды народов мира: Научные исследования по мифологии древности, Иллюстрации Васнецова, Билибина и др., Мифы Древнего Египта, славянских земель. – (Master soft).
60. Михаил Врубель. – (Галерея изобразительного искусства).
61. Модерн (Direct media).
62. Море: живопись и поэзия. – (Direct media).
63. Музеи Ватикана: тексты, иллюстрации (Электронная библиотека).
64. Наші Чернівці, 2009.
65. Наш Львів. Легенди Львова. Фото. Замки України.
66. Новое документальное кино №5: Мировые сокровища, наследие человечества (Культура).
67. Одесса во сне и наяву: Авторская программа Леонида Сидорского.
68. Одесский археологический музей: Электронный фотоальбом.
69. Одесский кафедральный Спасо-Преображенский собор: От восхода до восхода.
70. Одесский музей западного и восточного искусства, 1998.
71. Одесский художественный музей: Электронный фотоальбом.
72. Палаццо Дожей в Венеции, Дворец Синтра в Португалии (Самые красивые памятники мира; Discovery channel).
73. Парк в ім'я кохання: Софіївка. – Відеосервіс, 2002.
74. Перлини української культури: 5 CD. – Диск 1: Музеї, заповідники, бібліотеки, пам'ятки історії, архітектури. – Диск 2: Образотворче мистецтво. – Диск 3: Академічна музика. – Диск 4: Народна музика. – Диск 5: Популярна музика.
75. Петро Перуджино. – (Галерея изобразительного искусства).
76. Печери святого Антонія. – Чернігів, 2006.
77. Прага (Города Европы. Взгляд в историю).
78. Прага: Корлевский город на берегах Влтавы. – (Золотой глобус).
79. Путь к Леонардо: 22 слайд-шоу из электронного собрания ДиректМедиа (Direct media).
80. 5555 шедевров мировой живописи. – (Direct media).
81. Репетитор по истории (Энциклопедия Кирилла и Мефодия).
82. Рим. – (Золотой глобус).
83. Сальвадор Дали. – (Галерея изобразительного искусства).
84. Самая маленькая Библия в ювелирном деле.
85. Санкт-Петербург и его пригороды: Петергоф. Царское Село. Павловск. Стрельна. Гатчина. Ораниенбаум. Кронштадт. – СПб: П-2, 2009.
86. Свидание с Крымом, Сталкер, 2007.
87. Свято-Успенська Києво-Печерська лавра: Історична енциклопедія. – К.: Медіа майстер,

2003.

88. Свято-Успенська Почаївська лавра: Божа гора, джерело Св. Анни, обитель Божої Матері.
89. Сексуальная жизнь древних: каменный век (Discovery channel).
90. 7 чудес Закарпаття. – Слово, 2003 (Колекція).
91. Софіевка: Екскурсія, 4 времени года. Легенды старого парка.
92. Сокровища мирового искусства: 22 слайд-шоу из электронного собрания ДиректМедиа (Direct media).
93. Тайны «Вечного города» (travel & living).
94. Тарас Шевченко: життя та творчість.
95. Трипілля: Документальний фільм, 2009.
96. Ужасы и сюрреализм. – (Direct media).
97. Фонохрестоматія для шкіл з української літератури: Тарас Шевченко: Навчальний компакт-диск: звук, текст, ілюстрації. – К., 2006.
98. Хорватия у Адриатического моря. От Далмации до полуострова Истрия. (Золотой глобус).
99. Храмы Киева. – К., 2007.
100. Художественная энциклопедия зарубежного классического искусства.
101. Чешская Республика: крепости и замки, 2010.
102. Шевченко Т. Кобзар: текст, художнє читання, пісні, фоторепортаж, «Гайдамаки» – вистава Львівського театру ім. М.Заньковецької.
103. Шедевры архитектуры: 250 шедевров зодчества в рассказах, иллюстрациях и видеофрагментах. – (Шедевры мировой культуры).
104. Шедевры русской живописи. – (Энциклопедия Кирилла и Мефодия).
105. Ювелирное искусство. – (Энциклопедия Кирилла и Мефодия).
106. Энциклопедия изобразительного искусства. – Студия Парус, 2004.
107. Энциклопедия искусств. – (Галерея изобразительного искусства).
108. Энциклопедия Кирилла и Мефодия 2010: 2 DVD. – (Энциклопедия Кирилла и Мефодия).
109. Энциклопедия музыки. – (Энциклопедия Кирилла и Мефодия).
110. Энциклопедия популярной музыки 2002: 2 CD. – (Энциклопедия Кирилла и Мефодия).
111. Эрмитаж: Искусство Западной Европы. – Москва: Интерсофт.
112. Эротика в искусстве (Direct media).
113. Roma, 2007.
114. Virsky Ukrainian national dance company.

Рекомендовані фільми

Збірники

1. Александр Довженко («Аероград», «Ягодка любви», «Прощай, Америка», «Щорс», «Мичурин», «Земля», «Арсенал») (Классика кинематографа).
2. Культурне українське кіно («Тіні забутих предків», «За двома зайцями», «Анничка», «Фараони», «Кайдашева сім'я» та ін.) (Домашній кінозал № 43; 17 в 1).
3. Перлини українського кіномистецтва: «Пропала грамота», «За двома зайцями», «Захар Беркут», «Богдан-Зіновій Хмельницький» та ін.
4. Сергей Параджанов («Украинская рапсодия», «Киевские фрески», «Тени забытых

предков», «Цветок на камне»).

Окремі кінофільми

5. Запорожець за Дунаєм: Екранізація однойменної опери Семена Гулака-Артемівського (Кіностудія ім. О.Довженка, 1953). – К., 2008. – (Українське кіно українською мовою).
6. Камінний хрест: За мотивами новел Василя Стефаника (Кіностудія імені О.Довженка, 1968). – К., 2008. – (Українське кіно українською мовою).
7. Лісова пісня (Кіностудія ім. О.Довженка, 1961). – К., 2004. – (Українська класика).
8. Мартин Боруля (Кіностудія ім. О.Довженка, 1953). – К., 2001. – (Українське кіно українською мовою).
9. Наймичка: Музичний фільм за мотивами опери Михайла Вериківського (Кіностудія ім. О.Довженка, 1963). – К., 2008. – (Українське кіно українською мовою).
10. Наталка Полтавка: Музыкальна комедія. Фільм-опера по пьесе И.Котляревського (Киевская киностудия, 1936). – Екатеринбург, 2007. – (Театральная серия).
11. Сто тисяч: За однойменною п'єсою І.Карпенка-Карого (Кіностудія ім. О. Довженка, 1958). – К., 2008. – (Українське кіно українською мовою).
12. Украдене щастя: За однойменною п'єсою Івана Франка (Кіностудія ім. О.Довженка, 1952). – К., 2008. – (Українське кіно українською мовою).
13. Цар і раб хитрощів: Микола Хвильовий. – Національна телекомпанія України, 2009.
14. Чорна рада: За однойменним романом П.Куліша. К., 2002.

Документальні кінофільми

1. Мазепа.
2. Розумовський.

Анімаційні фільми

Аліков Ю. «Енеїда» (1991).

Вікен О. . «Петрик Пяточкін» (1984).

Гузєва Н., Храневич Б. . «Капітошка» (1980), . «Повертайся, Капітошко!» (1989).

Дахно В. Цикл анімаційних фільмів про козаків

- [«Як козаки куліш варили» \(1967\)](#) (співавтор сценарію, Перша премія зонального огляду, Єреван, 1968).
- [«Як козаки у футбол грали» \(1970\)](#).
- [«Як козаки наречених визволяли» \(1973\)](#), II премія «Срібний сестерцій» VI Міжнародного кінофестивалю, Ніон, Швейцарія, 1973).
- [«Як козаки сіль купували» \(1975\)](#), співавтор сценарію).
- [«Як козаки олімпійцями стали» \(1978\)](#), співавтор сценарію, Бронзова медаль Всесоюзного кінофестивалю спортивних фільмів. Ленінград, 1978).
- [«Як козаки мушкетерам допомагали» \(1979\)](#), співавтор сценарію).
- [«Як козаки інопланетян зустрічали» \(1983\)](#).
- [«Як козаки на весіллі гуляли» \(1984\)](#).
- [«Як козаки в хокей грали» \(1995\)](#).

Коваль С. «Йшов троамвай девятий номер» (2002), «Злидні» (2005).

Кметик В., Мовчан П. «Лис Микита» (2007).

Назаров Е. «Жив-був пес» (1983).

Музичні твори, які пропонуються студентам для самостійного прослуховування та опрацювання

Фольклор

Окремі твори

Народні пісні «Ніч яка місячна», «Чи я не хазяйка», «Ой, під вишнею», «Ой, у вишневому садочку», «Ой, Марічко, чичері», «Гандзя», «Там, де ятрань круто в'ється», «Несе Галя воду», «Взяв би я бандуру», «Чорнії брови, карії очі», «Ой, чий то кінь стоїть».

Пісні літературного походження «Засвіт встали козаченьки», «Ой, не ходи, Грицю», «Грицю, Грицю, до роботи», «Зоре моя вечірняя».

Стрілецькі та повстанські пісні: «Ой, у лузі червона калина», «Ой, видно село», «Зажурились галичанки», «Їхав стрілець на війноньку», «Повіяв вітер степовий», «Чуєш, брате мій», «Ще не вмерла Україна».

Думи «Козак Голота», «Маруся Богуславка», «Хмельницький та Барабаш».

Збірники

Запросини на поліське весілля. – К.: Атлантик, 2006.

Етнічна музика України: У 4 частинах. – К.: Єнісей Груп, 1994.

Етноеволюція: Мандруючий фестиваль традиційного українського мистецтва. – К.: Укрмюзік, 2007.

Народні думи: Текст читає П.Панчук. – К.: Наш формат, 2006.

Українські стрілецькі та повстанські пісні. – К.: НРКУ.

Українська музика

Духовна музика

В. Барвінський «Молитва».

М.С. Березовський – «Отче наш», «Не отвержи мене», «Єдинородний сине», «Прийдіте, поклонімся», концерт «Не отвержи мене во время старости» /«Не відкинь мене в час старості»/ (рік створення – 1765-1766 роки).

Д.С. Бортнянський – «Херувимська №7», Концертна симфонія для 7-ми інструментів, «Концерт №3», «Концерт №15», «Концерт №32», «Концерт №33», «Будь ім'я Господнє», «Largetto з Концертної симфонії»..

А.Л. Ведель (Ведельський, Веделев) – духовні хорові концерти «В молитвах неусыпающую Богородицу», «Спаси мя, Боже», «Доколе, Господи, забудеши мя...», «Воскресни, Боже», «На ріках Вавилонських», «Херувимська пісня», «Сподоби, Господи», «Утверди, Боже», «Услыши, Господи, глас мой».

М. Вербицький – греко-католицькі літургійні твори «Ангел вопіяше», «Єдин свят», «Алілуйя», «Іже Херувими»; повна літургія для мішаного хору, «Єдинородний сину», «Ще не вмерла України...»

М. Дилецький «Великодний канон».

І. Лаврінський – духовні твори «Вічная пам'ять», «Дух святий».

В. Матюк – повна Літургія.

В. Камінський – ораторія «Іду. Накликую. Взиваю» (на слова проповідей Андрія Шептицького у перекладі Ірини Калинець).

О. Козаренко – ораторія «Страсті Господа Нашого, Ісуса Христа» для хору, оркестру, солістів та читця.

М. Лисенко «Молитва за Україну»

Збірники, окремі виконавці

Антологія духовної музики. – К., 2002.

Гурт «Хорея козацька». Рицар смілістю упоений: Концерт у Луцькому замку. – К.: Простір, 2009.

Українські дуети. – К.: НРКУ, 2005.

Тиша і грім: Сестри Тельнюк. – К.: Атлантик, 2003.

Окремі твори українських композиторів

С.С. Гулак-Артемівський – опера «Запорожець за Дунаєм» (рік прем'єри – 1863).

П.І. Ніщинський – «Вечорниці» /вставна дія до п'єси Т.Г. Шевченка «Назар Стодоля» / (рік прем'єри – 1875).

М.В. Лисенко – опери «Утоплена», «Різдвяна ніч» (на сюжет повісті М.Гоголя, автор лібретто – М.Старицький), «Маруся Богуславка», «Наталка Полтавка» (рік прем'єри – 1910); дитячі опери «Коза-дереза», «Пан Коцький», «Зима і Весна».

М. Скорик «Мойсей».

К.Г. Стеценко – опери «Полонянка», «Кармелюк», «Лисичка, Котик і Півник», «Івасик-Телесик».

М.Д. Леонтович – опера-балет «На русалчин великдень» (на сюжет казки Б.Грінченка), «Щедрик».

А. Вахнянин – опера «Купало».

С.П. Людкевич – опера «Довбуш».

М.А. Скорульський – опера «Свіччине весілля» (за однойменним драматичним твором І.Кочерги).

Б.М. Лятошинський – опери «Щорс», «Золотий обруч» (за повістю І.Я. Франка «Захар Беркут»).

М. Вериківський – опера «Наймичка» (за однойменною поемою Т.Г. Шевченка).

Ю. Мейтус – опера «Украдене щастя» (за однойменним драматичним твором І.Я. Франка).

К.Ф. Данькевич – опери «Трагедійна ніч», «Назар Стодоля» (за драматичним твором Т.Г. Шевченка), «Богдан Хмельницький» (за п'єсою О.Корнійчука).

В.Д. Кирейко – опера-феєрія «Лісова пісня» (за однойменною драмою-феєрією Лесі Українки); опери «У неділю рано зілля копала» (за повістю О.Кобилянської), «Марко у школі», «Вернісаж на ярмарку».

В.С. Губаренко – опери «Майська ніч» (на сюжет М.В. Гоголя), «Загибель ескадри», «Сват мимоволі», «Солов'їна ніч»; моноопера «Листи кохання» (за новелою французького письменника ХХ століття Анрі Барбюса «Ніжність»); опера-балет «Вій» (на сюжет М.В. Гоголя).

Є.Станкович – фольк-опера «Цвіт папороті».

В. Івасюк «Водограй», «Червона рута», «Я піду в далекі гори...».

Класична музика (знамениті світові опери)

В.А. Моцарт – опери «Весілля Фігаро» (рік прем'єри – 1786), «Чарівна флейта» (рік прем'єри – 1791).

Дж. Россіні – опера «Севільський цирульник» (рік прем'єри – 1816).

Дж. Верді – опери «Ріголетто» (рік прем'єри – 1851), «Травіата» (рік прем'єри – 1853), «Аїда» (рік прем'єри – 1871).

С. Монюшко – опера «Галька» (рік прем'єри – 1858).

Ш. Гуно – опера «Фауст» (рік прем'єри – 1859).

М. Мусоргський – опера «Борис Годунов» (рік прем'єри – 1874).

Ж. Бізе – опера «Кармен» (рік прем'єри – 1875).

П. Чайковський – опери «Євгеній Онегін» (рік прем'єри – 1878), «Орлеанська діва» (рік прем'єри – 1881), «Пікова дама» (рік прем'єри – 1890), «Іоланта» (рік прем'єри – 1892).

М. Римський-Корсаков – опера «Снігурочка» /Весняна казка/ (рік прем'єри – 1882).

О.П. Бородін – опера «Князь Ігор» (рік прем'єри – 1890).

Дж. Пуччіні – опери «Богема» (рік прем'єри – 1896), «Тоска» (рік прем'єри – 1900), «Мадам Баттерфляй» (рік прем'єри – 1904).

Світові шедеври живопису, графіки

Балла Д. «Абстрактна швидкість – автомобіль проїхав», «Динамізм собаки на шворці».

Босх І. «Корабель дурнів», «Сад земних насолод», «Сім смертних гріхів», «Смерть скупого», «Спокуса Св. Антонія».

Ботічеллі С. «Весна», «Мадонна з гранатом», «Марс і Венера», «Народження Венери».

Брейгель Старший П. «Будівництво Вавилонської вежі», «Земля ледарів», «Каліки», «Нідерландські прислів'я», «Сільське весілля».

Буше Ф. «Купання Діани», «Тріумф Венери».

Ван Гог В. «Червоні виноградники в Арлі», «Соняхи», «Зоряна ніч», «Автопортрет з відрізаним вухом».

Ватто А. «Купання Діани», «Сільські забави», «Учитель музики», «Хибний крок».

Веласкес Д. «Діана перед дзеркалом», «Кузня Вулкана», «Портрет Інфанти Маргарити».

Врубель М. «Бузок», «Переможений демон», «Демон, що летить», «Демон, що сидить», «Пан», «Царівна-Лебідь»; розписи Кирилівської церкви.

Гойя Ф. Серія «Капричо», «Колос», «Маха оголена», «Маха одягнена», «Сатурн пожирає своїх дітей», «Сім'я короля Карла IV».

Гоген П. «А ти ревнуєш?», «Жінка, що тримає плід».

Давид Ж.Л. «Бонапарт на перевалі Сен Бернар», «Присяга Гораціїв», «Смерть Марата».

Далі С. «Атомна Леда», «Палаюча жирафа», «Передчуття громадянської війни», «Постійність пам'яті», «Розп'яття (Гіперкубічне тіло)», «Таємна вечеря».

Делакруа Е. «Свобода на барикадах».

Дега Е. «Урок танців», «Блакитні танцівниці», «Прима-балерина».

Дюрер А. «Автопортрет», «Адам і Єва», «Бичування Христа».

Джорджоне «Гроза», «Спляча Венера».

Енгр Ж.О.Д. «Зевс і Фетіда», «Турецька баня».

Жеріко Т. «Офіцер кінних єгерів», «Пліт «Медузи»,

Леонардо да Вінчі «Автопортрет», «Дама з горностаєм», «Леда і лебідь», «Мадонна у гроті», «Мадонна з квіткою (Мадонна Бенуа)», «Мадонна з немовлям (Мадонна Літта)», «Мадонна з гвоздиком», «Мона Ліза (Джоконда)».

Мане Е. «Сніданок на траві», «Олімпія».

Матейко Я. «Грюнвальдська битва», «Портрет дружини у весільній сукні», «Шут Станьчик», портрети польських королів і князів, розпис актового залу університету «Львівська політехніка».

Матіс А. «Музика», «Танок».

Мікеланджело Б. «Сікстинська капелла», «Страшний суд».

Моне К. «Враження: Сонце, що сходить», «Сніданок на траві», «Японський місток і ставок з водяними ліліями», серія «Руанські собори».

Моро Г. «Юпітер і Семела».

Мунк Е. «Крик».

Пікассо П. «Голуб миру», «Дівчина на кулі», «Дівчина перед дзеркалом», «Зустріч (Дві сестри)», «Скрипка і гітара».

Піссарро К. «Бульвар Монмартр в Парижі», «Оперний проїзд в Парижі», «Червоні дахи»,.

Пуссен Н. «Викрадення сабіянок», «Віпочинок на шляху до Єгипту».

Рафаель С. «Афінська школа», «Гермес приводить Психею на Олімп», «Мадонна Альба», «Прекрасна садівниця (Мадонна з щигликом)», «Сікстинська мадонна».

Ренуар П.О. «Портрет актриси Жанна Самарі», «Парасольки», «Дві дівчини за піаніно».

Тиціан «Венера Урбінська», «Венера та Марс», «Даная», «Любов земна і небесна», «Навчання Амура», «Свято Венери».

Рембрандт Х.В.Р. «Даная», «Єврейська пара», «Повернення блудного сина», «Урок анатомії лікаря Тульпа», «Флора».

Рубенс П.П. «Викрадення дочок Левкіпа», «Вірсавія біля джерела», «Союз Землі і Води» «Три парки», «Шубка».

Руссо А. «Тропічний ліс з мавпами».

Сезанн П. «П'єро і Арлекін», «Великі купальниці», «Гора Сент-Віктуар», «Велика сосна і червона земля».

Сіслей А. «Село на березі Сени», «Паводок в Малі».

Тулуз-Лотрек А. «Танець в Мулен-Руж», «Співачка Іветт Гільбер».

Уїстлер Д. «Ноктюрн в синьому і золотому».

Фрагонар «Гойдалка».

Фрідріх К.Д. «Абатство в дубовій діброві», «Подорожній над морем туману», «Море в кризі».

Український живопис, графіка

Іконопис

Алімпій (?) «Богоматір Одигітрія».

Невідомий художник «Ангел, що звиває небо в сувій» (Кирилівська церква).

Невідомий художник «Волинська Богоматір (Володимирська Одигітрія)».

Невідомий художник «Марія Оранта» (Софія Київська).

Невідомий художник «Святий Юрій Змієборець».

Невідомий художник «Покрова Богородиці з портретом гетьмана Богдана Хмельницького».

Невідомий художник «Холмська Богоматір».

Йосип Іванович (?) «Розп'яття з портретом лубенського полковника Леонтія Свічки».

Кондзелевич Й. «Богородиця», «Тайна вечеря», «Деїсус» (Богородчанський іконостас).

Ге М. «Таємна вечеря», «Що є істиною?».

Їжакевич І. «Апостол Петро веде стадо до раю», «Богородиця» (Кирилівська церква).

Станкове малярство

Архипенко О. «Замріяна», «Жінка перед люстром».

Богомазов О. «Ліс. Боярка», «Пилярі», «Трамвай. Вулиця Львівська у Києві».

Бойчук М. «Молочарка», «Портрет А.Шептицького», «Святий Онуфрій»,.

Бойчук Т. «Біля яблуні».

Боровиковський В. «Портрет бургомістра Полтави П.Я. Руденка».

Бурлюк Д. «Жінки жарких країн», «Час».

Васильківський С. «Весна на Україні», «Запорожець на чатах», «Козача левада», «Смерть товариша», «Сутичкакозаків з татарами».

Горонович А. «Портрет В.В. Тарновського».

Горська А. Ескіз триптиха «Шевченко».

Дерегус М. «Вітер».

Екстер О. «Кольорова композиція», «Місто», «Ревю», «Саломея».

Жук М. «Гвоздики», «Портрет В.Сосюри», «Портрет В. Елана», «Портрет М. Коцюбинського».

Заливаха О. «Дерева як люди», «Доля», «Дорога», «Пам'яті Алли Горської», «Портрет І.Світличного», «Соняхи», «Чумацька вечерея».

Івасюк М. «В'їзд Богдана Хмельницького до Києва».

Їжакевич І. «Мама йде».

Кандинський О. «Композиція №6», «Розкачування».

Красицький Ф. «Гість із Запоріжжя».

Кричевський В., «Сон-трава», «Крим», «Тропічні овочі», «Михайлівський собор у Києві», триптих «Життя».

Кричевський Ф. «Автопортрет у білому кожусі», «Наречена», «Три віки».

Куїнджі А. «Місячна ніч на Дніпрі», «Вечір на Україні», «Українська ніч».

Кульчицька О. Ілюстрації до книги В.Гнатюка «Українська міфологія», триптих «Народна творчість».

Курилик В. Цикл «Перші піонери», «Нуклеїнова мадонна».

Малевиц К. «Автопортрет», «Голова селянина», «Дачник», «Дівчата на полі», «Супрематична композиція», «Червоний квадрат», «Чорний квадрат».

Маковський В. «Дівич-вечір».

Манастирський А. «Запорожець», «Паламар».

Марчук І. «Земля материнська», «Ніч яка місячна», «Пробудження», «Реквієм», «Соломія».

Павличко», триптих «Апокаліпсис», «У дорозі».

Мурашко О. «Благовіщення», «Дівчина в червоному капелюсі», «Зима», «Карусель», «Похорон кошового», «Селянська родина»,

Нарбут Г. Ілюстрації до «Байок» Крилова, ескізи гривен, Малого герба (тризуба), «Еней з військом», «Українська абетка».

Новаківський О. «Коляда», «Копання городу», «Мойсей (Портрет митрополита Андрея графа Шептицького)», «Музика (Народна пісня)», «Наука (Освіта)», «Пробудження», «Серце Ісусове».

Падалка І. «Фотограф на селі».

Параджанов С. «Автопортрет у готичному стилі», «Ненька-Україна», «Суд», «Я продав дачу».

Петрицький А. «Борці», «Кабаре».

Пимоненко М. «Жниця», «Перед грозою», «Святочне ворожіння», «Суперниці. Біля криниці», «У похід», «Ярмарок».

Піскорський К. «Лісова пожежа», «Техніка», «Тривога» «Торжество», «Україна»

Приймаченко М. «Буслики», «Будь проклята війна! Замістьквіток ростуть бомби», «Загроза війни», «Гороховий звір», «Їде осінь на коні», «Красуня», «Лежінь ліг під яблунею...», «Рожева мавпа», «Фантастична звірина».

Репін І. «Запорожці пишуть листа турецькому султану», «Козаки в степу», «Українка».

Самокиш М. «Бій Богуна з Чарнецьким під Монастирищем у 1653 році», «Бій Максима Кривоноса з Єремією Вишневецьким», «Трійка».

Сіхульський К. «Ангел», «Квіти», триптих «Весна», триптих «Гуцульська мадонна».

Стефанович К. «Королівна і невірник», «Парижанка», «Східна царівна»,.

Сядристий М. «Караван у вушку голки», «Кобзар», «Троянда у волосині», «Сервіз».

Трутовський К. «Білять полотно», «Весільний викуп», «Дівчина зі снопами», «Жінка з полотном», «Через кладку».

Труш І. «Гуцулки біля церкви», «Гуцульське весілля», «Трембітарі».

Шевченко Т. «Автопортрет зі свічкою», «Казка», «Катерина», «Марія», серія «Мальовнича Україна», серія «Притчі про блудного сина», «Портрет княгині Кейкуатової», «Портрет дітей Репніних», «Портрет Ганни Закревської», «Робінзон Крузо», «Смерть Богдана Хмельницького», «Дари в Чигирині 1649 року».

Яблонська Т. «Весілля», «Вечір. Стара Флоренція», «Життя продовжується», «Колиска»,

«Молода мати», «Хліб», «Юність».

Найвидатніші твори скульптури

Світові шедеври

Античність

Мирон «Дискобол».

Лісіпп «Дорифор».

Леохар «Аполлон Бельведерський».

Агесандр, Полідор, Афінадор «Лаокоон».

Агесандр «Венера Мілоська».

Фідій «Зевс Олімпійський», «Афіна Парфенос», «Афіна Промехос».

«Капітолійська вовчиця».

«Бюст Юлія Цезаря».

«Статуя Августа».

«Калігула» (портрет).

«Кінна статуя Марка Аврелія».

«Група тетрархів».

«Константин» (голова колоса).

Відродження

Донателло «Давид».

Мікеланджело «П'єта», «Мойсей», «Вакх», «Раб, що рве пута», «Помираючий раб»,

«Гробниця Джуліано Медичі».

Бароко

Берніні Д.Л. «Давид», «Екстаз Св. Терези».

Класицизм

Жирандон Ф. «Аполон і німфи».

Гудон Ж.А. «Вольтер», «Бюст Дени Дидро», «Жіночий портрет».

Канови А. «Венера і Марс», «Венера й Адоніс», «Дедал та Ікар».

Торвальдсен Б. «Ганімед і Юпітер-орел».

Растреллі К.Б. «Бюст Петра I».

Шубін Ф.І. «Портрет графині Р.М. Паніної», «Портрет князя О.М. Голіцина».

Фальконе Е.-М. «Статуя Петра Великого» у Петербурзі.

Мартос І. «Пам'ятник Мініну і Пожарському» у Москві.

XIX – XX століття

Роден О. «Людина зі зломаним носом», «Бальзак», «Мислитель», «Адам», «Три тіні», «Поцілунок», «Рука Бога», «Вічна весна».

Рюд Ф. «Виступ добровольців у 1792 році (Марсельєза)».

Дега Е. «Чотирнадцятирічна балерина».

Муха А. «Природа».

Далі С. «Телефон-омар».

Українські шедеври

Збручанський ідол.

Керносівський ідол.

Скіфські баби.

Архипенко О. «Жінка, що стоїть», «Жінка розчісує волосся», «Грація», «Крокуюча», «Бюст Тараса Шевченка».

Кавалерідзе І. «Пам'ятник Тарасу Шевченку» (Ромни), «Г.С.Сковорода» (Лохвиця, Київ), «Княгиня Ольга» (Київ).

Микешин М. «Пам'ятник Богдану Хмельницькому» (Київ).

Пінзель І.Г. «Розп'яття» (з костелу с. Лопатин), «Жертвоприношення Авраама» (з костелу с. Городовиця), «Янгол» (з костелу м. Городенка), оздоблення церкви Св. Юра у Львові.

Позен Л. «Запорожець у розвідці», «Скіф», «Пам'ятник І. Котляревському» (Полтава), «Пам'ятник Миколі Гоголю» (Полтава).

Архітектура

Світові шедеври

Аполодор. Пантеон, Триумфальна арка у Римі.

Арден Мансар Ж., Лево Л. Версальський палац.

Берніні Дж. Площа Св. Петра.

Борроміні Ф. Церква Сан-Карло алле Кватро Фонтане.

Гауді А. Собор Саграда Фаміліа (Собор Святого Сімейства) у Барселоні.

Нотр-Дам де Парі (Собор Паризької Богоматері).

Палладіо А. Церква сан-Джорджо Маджоре у Венеції.

Парлер П. Собор Св. Віта, Калів міст у Празі.

Пафенон в Афінах.

Піраміди в Гізі.

Собор Св.Анни у Вільнюсі.

Собор Св. Софії Константинопольської.

Донатто Браманте, Рафаль С., Мікеланджело. Собор Св. Петра у Римі.

Архітектурні пам'ятки України

Антонієві печери у Чернігові.

Бахчисарайський палац.

Бланже Депрес Я. Палац у Вишнівці (Тернопільська обл.).

Главка Й. Резиденція буковинських митрополитів, Вірменська церква.

Георгіївський собор Видубецького монастиря.

Городецький В. Будинок з химерами.

Густинський Свято-Троїцький монастир (Чернігівська обл.).

Михайлівський Золотоверхий собор.

Кам'янець-Подільська фортеця.

Качанівський палац.

Квасів А., Растреллі В.В., Григорович-Барський І. Собор Різдва Богородиці у Козельці.

Кирилівська церква.

Лівадійський палац.

Луцький замок (Замок Любарта).

Масандрівський палац.

Микулинецький палац (Тернопільська обл.).

Мукачівський замок.

Палацовий комплекс Потоцького у Тульчині.

Растреллі В.В. Андріївська церква, Маріїнський палац.

Свято-Преображенська церква у Великих Сорочинцях.

Сокиринський палац.

Софійський собор.

Ужгородський замок.

Успенський собор Києво-Печерської лаври.

Успенський собор Свято-Почаївської лаври.

Успенський собор у Каневі.

Шервуд О. Ластівчине гніздо.

Хотинська фортеця.

Дендропарки, заповідники

Біосферний заповідник «Асканія Нова».

Долина нарцисів.

Карпатський національний природний парк.

Національний заповідник «Шацькі озера».

Національний парк «Синевир».

Національний природний парк «Подільські Товтри».

Парк «Наталіївський» (Харківська обл., с. Володимирівка).

*Дендропарк **Олександрія** (Біла Церква, Київська обл.)*

*Дендропарк **Софіїка** (м.Умань, Черкаська обл.).*

*Дендропарк **Тростянець** (Чернігівська обл.).*